

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

**Analýza anglického překladu
knihy *Šikmý kostel* Karin Lednické**

(Bakalářská práce)

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

**Analýza anglického překladu
knihy *Šikmý kostel* Karin Lednické**

(Bakalářská práce)

**Analysis of the English Translation of
Karin Lednická's Novel *Šikmý kostel***

(Bachelor thesis)

Autor: Ludmila Bílá
Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad
Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Dr.

Olomouc 2025

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování:

Tímto moc děkuji vedoucí své bakalářské práce Mgr. Jitce Zehnalové, Dr. za její trpělivost, ochotu, cenné rady a čas, který mi věnovala. Dále moc děkuji paní Pavlíně Černé, která ochotně souhlasila s rozhovorem a bez jejíž vstřícnosti a trpělivosti by tato práce vznikla jen stěží. V neposlední řadě děkuji i rodině a přátelům za velkou podporu při psaní této práce a za to, že tu pro mě po celou dobu studia vždycky byli.

V Olomouci dne 15. 5. 2025

Seznam použitých zkratek:

VT	výchozí text
CT	cílový text
VJ	výchozí jazyk
CJ	cílový jazyk
KS	kulturní specifičnost
VO	výzkumná otázka
SSJČ	Slovník spisovného jazyka českého
MW	Merriam-Webster
OXF	Oxford Learner's Dictionaries
CAM	Cambridge Dictionary

OBSAH

1	Úvod	8
1.1	Výzkumné otázky.....	9
2	Literární překlad a kulturní specifičnost	10
2.1	Překlad literárního díla	10
2.2	Kulturní specifičnost v překladu	11
2.3	Kulturně specifické jazykové prostředky	13
2.3.1	Nářečí a dialektismy.....	14
2.3.2	Překlad nářečí.....	16
3	Kniha <i>Šikmý kostel</i>.....	18
3.1	O autorce Karin Lednické	18
3.2	O knize <i>Šikmý kostel</i>	19
4	Překlad <i>The Leaning Church</i>.....	21
4.1	O překladatelce Pavlíně Černé	21
4.2	O překladu <i>The Leaning Church</i>	21
4.3	Metodologie	22
4.4	Analýza ad 1. VO	23
4.4.1	Pásmo vypravěče.....	23
4.4.2	Pásmo postav.....	25
4.5	Analýza ad 2. VO	27
4.5.1	Pásmo vypravěče.....	27
4.5.2	Pásmo postav.....	28
4.6	Analýza ad 3. VO	29
4.6.1	Název a podtitul knihy	29
4.6.2	Překlad vlastních jmen a názvů.....	30
4.6.3	Příklady překladatelských řešení	32
5	Paratexty a jejich role v originálu a překladu <i>Šikmého kostela</i>	36
5.1	Doslov a poděkování autorky.....	36
5.2	Obálky a mapy	37
5.3	Poznámky překladatele	37
5.4	Glosář	38
5.5	Webové stránky.....	38
6	Závěr	39
6.1	Odpovědi na výzkumné otázky	40
7	Summary	42
8	Bibliografie	43

9	Přílohy.....	46
----------	---------------------	-----------

1 Úvod

Dílo *Šikmý kostel* s podtitulem *románová kronika ztraceného města léta 1894–1921* (2020) Karin Lednické představuje jeden z nejvýznamnějších počínů na současné české literární scéně, přičemž se pyšní několika prestižními oceněními. Mimo jiné je tomu tak proto, že představuje průkopnické dílo, co se svého zaměření týče – Lednická se v knize, kterou během tří let rozšířila o další dva díly, soustředí na osudy obyvatel Karvinska a na pohnutou, avšak pozapomenutou historii tamějšího kraje, jak ostatně naznačuje podtitul celé trilogie: *románová kronika ztraceného města*. Již po dvou letech, tedy v roce 2022, byl vydán anglický překlad prvního dílu.

Dílo je význačné nejen svým tématem, ale i zpracováním, tj. využitím jazykových výrazových prostředků, přičemž obojí se vyznačuje velkou mírou kulturní specifičnosti. Vyprávění je doplněno o prvky z nářečí *po naszymu*, tedy interdialektu používaného obyvateli Těšínska, jenž je ovlivněn polštinou. Čtenář si mimo jiné díky použití těchto jazykových prvků snáz uvědomuje provázanost tohoto českého regionu s Polskem, což je jedno z ústředních témat knihy. Nabízí se tedy otázka, nakolik tomu tak je a jak je tato skutečnost reflektována v anglickém překladu Pavlíny Černé.

Tato práce se zabývá analýzou kulturní specifičnosti originálu a způsoby, jakými byla převedena do anglického překladu *Šikmého kostela*, jenž vyšel pod názvem *The Leaning Church* s podtitulem *chronicle of a town that vanished: 1894–1921*. Cílem práce je identifikovat kulturní specifičnost originálu jak na úrovni tematické, tak i na úrovni jazykových prostředků (využití dialektismů), a analyzovat způsoby převodu obou druhů KS v překladu.

Teoretická část představuje problematiku kulturní specifičnosti a teoretické přístupy k problematice překladu kulturně specifických jazykových prostředků. Důraz je přitom kladen zejména na dialektismy a jejich překlad.

V praktické části jsou rozebrány a porovnány konkrétní příklady z českého originálu i anglického překladu s cílem identifikovat funkci těchto jazykových prostředků a strategii, kterou překladatelka při převodu nářečních a dalších prvků zvolila. Zdroj informací zde představuje mimo jiné osobní rozhovor s překladatelkou díla.

1.1 Výzkumné otázky

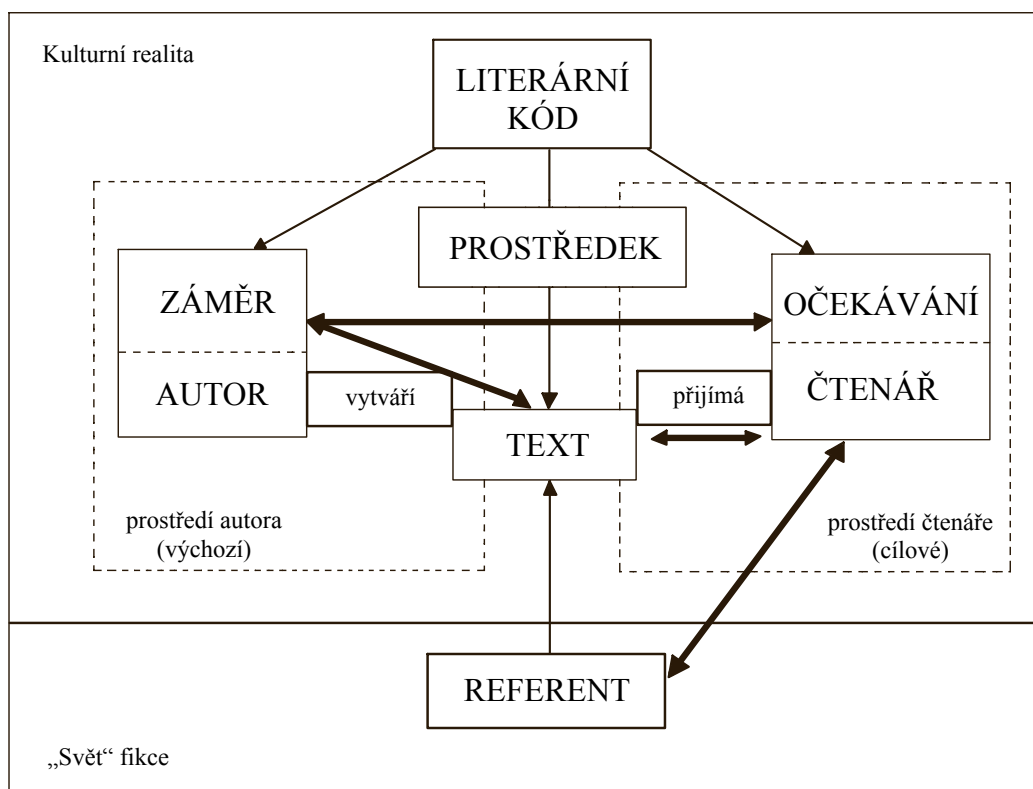
Pro výzkumné účely práce a zodpovězení v jejím závěru si stanovuji následující otázky:

1. Jaké jazykové prostředky jsou v knize *Šikmý kostel* využity a čím je dílo kulturně specifické?
2. Jak se kulturní specifičnost projevuje v překladu *The Leaning Church*?
3. Jaké překladatelské strategie byly při převodu kulturní specifičnosti využity?
Dochází u překladu v porovnání s originálem ke snížení míry příznakovosti textu a menšímu výskytu kulturně specifických jazykových prostředků?
4. Jakou roli hrají v originálu a překladu paratexty?

2 Literární překlad a kulturní specifičnost

2.1 Překlad literárního díla

Christiane Nord ve své knize *Translating as a Purposeful Activity* přibližuje průběh literární komunikace pomocí schématu, jež je v upravené podobě uvedeno níže (Nord 2018, s. 77):

V tomto schématu je zachyceno, jak probíhá literární komunikace v rámci jednoho kulturního prostředí. Z nákresu vyplývá, že autor vytváří literární text a poskytuje jej čtenáři s určitým záměrem, a navíc, jak Nord uvádí dále, očekává, že tento text bude nějakým způsobem na čtenáře působit (2018, s. 78). Na základě toho využívá jazykové prostředky, které toto umožní. Autor literárního textu má, co se volby a použití těchto prostředků, v podstatě volnou ruku, alespoň v porovnání s autorem neliterárního textu, jehož syntaktická i morfologická struktura je často předem dána (Nord 2018, s. 81). Čtenář se, jak je ze schématu patrné, účastní literární komunikace s určitým očekáváním, které od díla má. To je podmíněno mimo jiné jeho předešlými zkušenostmi s četbou literárních textů (Nord 2018, s. 77).

Při překladu díla do tohoto komunikačního řetězce vstupuje překladatel, jenž „dešifruje sdělení, které je obsaženo v textu původního autora, a přeformulovává (zašifrovává) je do svého jazyka. Sdělení v překladovém textu obsažené pak dešifrovává čtenář překladu“ (Levý 2012, s. 42).

2.2 Kulturní specifičnost v překladu

Lawrence Venuti ve svém díle *The Translator's Invisibility* tvrdí, že „jak cizojazyčný text, tak i překlad jsou odvozeninami: oba jsou složeny z různorodého jazykového a kulturního materiálu, který přímo nepochází ani od autora, ani od překladatele“¹ (2018, s. 13). Ke stejnému tvrzení ve své knize *Umění překladu* dochází i Jiří Levý, který uvádí, že „[l]iterární dílo přejímá obsahy ze společenského vědomí a realizuje je sdělovacím prostředkem, jazykem“ (2012, s. 111). Ať už tedy autor do literárního textu vědomě vměstává určité kulturně specifické prvky či nikoliv, kultura, v níž dílo vzniklo, jej nezávisle na tom podmiňuje. To znamená, že literární dílo je vždy nějakým způsobem kulturně specifické. Tato specifičnost, kterou Levý nazývá jako národní a dobovou, se navíc nedá samostatně uchopit a z díla vyjmout, protože prostupuje všechny jeho složky, tj. jazykový materiál, formu i obsah (Levý 2012, s. 109).

Šikmý kostel a ostatně i dílo Karin Lednické obecně tyto skutečnosti dokládá a potvrzuje – Lednická čerpá z nejrůznějších historických pramenů i z rozhovorů s pamětníky a přiznává, že rešerše a dlouholetá bádání jsou nemalou součástí její práce (Lednická 2020, s. 392). Jak bylo navíc uvedeno v úvodu této práce, Lednická nepracuje pouze s fakty, ale právě i se samotným jazykovým materiálem. Ten je ze své podstaty kulturně specifický – jedná se o systém, pomocí něhož se dorozumívá konkrétní skupina lidí a jehož kulturní specifičnost se při překladu logicky nutně vytrácí (Levý 2012, s. 109) převodem do jiného jazyka, kterým se dorozumívá odlišná skupina s vlastním kulturním zázemím.

Mezi kulturou, v níž vznikl originál, a kulturou, v níž vznikl překlad, tedy musí existovat určitá vzdálenost neboli distance. V případě literárního textu navíc dle Nord dochází i ke vzdálení samotného textu a reality jeho čtenáře, který tento kontrast u literárního díla vlastně očekává – Nord zde uvádí příklad, kdy čtenář při četbě pohádky počítá s tím, že jeho realita je odlišná od té textové např. tehdy, když v textu tohoto

¹ Vlastní překlad. Původní text: „[b]oth foreign text and translation are derivative: both consist of diverse linguistic and cultural materials that neither the foreign writer nor the translator originates.“

žánru dochází k personifikaci, tedy přenosu jednání živých bytostí na zvířata, rostliny, přírodní jevy a neživé objekty (2018, s. 80).

Úkolem překladatele při práci s literárním dílem je pak brát v potaz nejen distanci mezi kulturou čtenářů originálu a kulturou čtenářů překladu, ale právě i výše zmíněnou vzdálenost mezi realitou čtenáře a textu, již uvádí Nord, a to jak z hlediska čtenáře originálu, tak i čtenáře překladu (Nord 2018, s. 80–81). Tato vzdálenost obou typů publika od textu je ovlivněna tím, jaké kulturní zázemí daná skupina čtenářů má. Lze ji tedy považovat za součást kulturní distance a předpokládat, že hraje roli při převádění KS v překladu.

Nord (2018, s. 81) představuje tři možné případy, v nichž se projevují rozdílné variety kulturní distance:

- 1) Textová realita odpovídá výchozímu kulturnímu prostředí, tj. prostředí příjemců originálu, a tito čtenáři originálu jsou schopni ji připodobnit ke své realitě, zatímco čtenáři překladu nikoliv.
- 2) Textová realita neodpovídá výchozímu kulturnímu prostředí, a čtenáři originálu ji tedy nejsou schopni připodobnit ke své realitě. Je tedy žádoucí, aby autor ty prvky textové reality, které jsou pro publikum neznámé a neobvyklé, nějakým způsobem přiblížil, a pomohl tak čtenářům pochopit význam textu. To je nápomocné i čtenářům překladu.
- 3) Textová realita odpovídá výchozímu kulturnímu prostředí, ale došlo u ní k tzv. dekuluralizaci – text explicitně odkazuje na jiný, neurčitý časový rámeček a/nebo odlišné místo (Nord zde jako příklad uvádí úvodní fráze v pohádkách – „bylo nebylo v jedné daleké zemi“). Text v tomto případě může být zobecněn a sociokulturní prostředí, v němž vznikl, již nehraje žádnou roli při recepci textu. Čtenáři originálu a čtenáři překladu se tudíž v tomto případě nacházejí na zhruba stejné úrovni, co se vzdálenosti mezi jejich realitou a textovou realitou týče.

Vzdálenost výchozí a cílové kultury může být v některých případech méně relevantní, překladatel by si jí nicméně měl být vědom vždy, ať je její role jakákoliv (Nord 2005, s. 869). Může se totiž setkat jak s textem, u něhož je žádoucí vzdálenost obou kultur překlenout, ale i s textem, jehož cílem je tuto vzdálenost naopak ponechat, či dokonce zdůraznit, tj. přiznat, že se o jinou kulturu jedná, osvětlit její rozdílnost, a umožnit tak čtenáři překladu do této odlišné kultury vhlédnout (tamtéž, s. 870). Levý toto pojmenovává jako ideové těžiště díla, které určuje míru volnosti překladu – čím

obecnější toto těžiště je, tím volnější je překlad, protože se nemusí držet konkrétních konceptů, např. doby a místa, což je dle Levého „případ historicky nelokalizovaných komedií a frašek (Shakespeare, Goldoni, Molière)“ (2012, s. 122–123), případně pohádek. U těchto textů musí překladatel „počesťovat typizační jména“ (tamtéž, s. 123) a adaptovat např. idiomy a slovní hříčky na cílovou kulturu (tamtéž). Naopak u díla, „jehož ideové těžiště je v oblasti jedinečného, v odrazu určitého prostředí a doby“ (tamtéž), je třeba se mnohem více držet výchozího textu, méně adaptovat a více přejímat prvky výchozí kultury. Ne vždy je nicméně možné vystihnout všechny hodnoty originálu a překladatel za takových okolností musí určit, „které kvality díla jsou nejdůležitější a které je nejspíše možno oželeť“ (tamtéž, s. 118).

Aby tedy překladatel zprostředkoval cílovému čtenáři význam výchozího textu co nejkvalitněji, musí určit jak vzdálenost čtenáře a textu, tak i jednotlivých kultur, protože to mu pomůže při rozhodovacím procesu ohledně využití kulturně specifických jazykových prostředků, jejichž volba je klíčová pro čtenářův konečný dojem z díla. Ten by měl být pro čtenáře překladu stejný jako pro čtenáře originálu (Nord 2018, s. 84). Docílit stejného efektu na čtenáře překladu i originálu ale logicky není možné, pokud jsou v originálu i překladu využívány stejné jazykové prostředky, a to proto, že stylistické prostředky jsou vždy vázány na jednu konkrétní kulturu – ve výchozí a cílové kultuře se tedy liší (Nord 2018, s. 81–82). Stejného efektu pomocí identických stylistických prostředků lze dosáhnout pouze v případě, že čtenáři sdílí literární a kulturní zázemí (tamtéž, s. 82) – to v případě překladu neplatí.

2.3 Kulturně specifické jazykové prostředky

Kulturně specifické jazykové prostředky lze dle Pedersena (2005, s. 2) dělit na extralingvistické a intralingvistické. Extralingvistické prostředky představují nejrozumnější „reálie a kulturní prvky, které nejsou součástí jazykového systému“² (tamtéž), intralingvistické pak idiomy, přísloví, slang a nářečí (tamtéž). V této bakalářské práci se zaměřuji především na převod intralingvistických kulturně specifických prostředků, přičemž pozornost věnuji především překladu nářečních výrazů.

² Vlastní překlad. Původní text: „expressions pertaining to realia, to cultural items, which are not part of a language system.“

2.3.1 Nářečí a dialektismy

Nářečím se rozumí „[s]trukturní varieta (útvár) jazyka ve vztahu k jiné varietě“ (Kloferová 2017) – ve vztahu k jazykovému celku se jedná o dílčí jazykový útvar (tamtéž). Nejčastěji se tak označují variety jazyka, které jsou územně vymezeny, tj. určeny „vztahem k jiným teritoriálním útvarům a k jazyku národnímu“ (tamtéž). Se spisovným jazykem pak dialekt představuje „krajní póly na stratifikační ose jazyka“ (tamtéž). Nářečí je tedy v porovnání se spisovným jazykem považováno za jeho maximálně nestandardní protějšek, který má vlastní strukturu a je „omezený na mluvenou neveřejnou (soukromou) spontánní komunikaci“ (tamtéž).

Jednotlivé dialekty zároveň odrážejí to, jak se národní jazyk vyvíjí, přičemž s tímto vývojem a změnami „společenských a ekonomických podmínek pozvolna zanikají mnohá jejich úzce lokální specifika a formují se nestrukturní interdialekty“ (tamtéž; odstraněna závorka) neboli oblastní nářečí, což jsou „nestabilizovan[é] variet[y] (...) národního jazyka (...), které ztrácejí svou specifiku“ (Šipková 2017). Interdialekty postupně ztrácejí výlučné znaky, zůstávají v nich pouze ty, které má daný interdialekt společné s většími oblastmi či celými nářečnickými skupinami (tamtéž). Oblastní nářečí jsou základem současné městské mluvy, a to především na Moravě a ve Slezsku (tamtéž).

Česká nářečí se především na základě vzájemných fonologických rozdílností dělí na čtyři základní nářeční skupiny: českou, středomoravskou, východomoravskou a slezskou. Ty se poté „člení na menší podskupiny, každá nářeční podskupina pak na typy/úseky a každý typ/úsek na nářečí jednotlivých lokalit (mikrodialekty)“ (Kloferová 2017), viz mapka níže (tamtéž).

NÁŘEČÍ ČESKÉHO NÁRODNÍHO JAZYKA

Slezská nářeční skupina, která je pro tuto práci nejrelevantnější, sdílí z důvodu územní blízkosti k Polsku, a tedy dlouhodobému kontaktu tamních českých obyvatel s těmi polskými, mnohé jazykové znaky s polštinou (Balhar 2017). Slezské dialekty jsou specifické také tím, že „leží excentricky daleko na východě českého jazykového území“ (tamtéž), kvůli čemuž obsahují „značné množství okrajových archaismů“ (tamtéž). Slezská nářečí se dále dělí na dva nářeční typy – český a polský, přičemž těmi slezskopolskými se mluví „na Bohumínsku, Těšínsku, Jablunkovsku a v přilehlém širokém pásu obcí v Polsku“ (Balhar 2017). Slezskopolská neboli západotěšínská nářečí sestávají ze čtyř podtypů, a to typu karvinského, bohumínského, těšínského a jablunkovského (tamtéž).

Nářeční příznakovost se může promítat ve všech jazykových rovinách; Hladká (2017) na základě toho dělí nářeční výrazy neboli dialektismy na následující druhy: dialektismy hláskové (např. *múka* – mouka), slovotvorné (*slepoň* – slepec), morfologické (*se starostem* – se starostou), syntaktické (*idu do pekaře* – jdu k pekařovi) a lexikální – ty jsou nejpočetnější a dále se dělí na specifické (ty nemají spisovný ekvivalent, např. *zhnětek*), vlastní lexikální (mají spisovný ekvivalent, který je ale formálně odlišný, např. *zapackovat*) a sémantické dialektismy (formálně jsou ekvivalenty spisovných označení, ale mají jiný význam, např. *pěstovat* znamená ve slezských nářečích chovat dítě).

Nářeční výrazy obecně jsou kromě mluvené komunikace využívány i jako stylistické prostředky ve spisovném projevu (tamtéž). Kvůli své příslušnosti k určité varietě národního jazyka se navíc stávají příznakovými jazykovými prostředky (Krčmová 2017), které mohou zejména v uměleckých textech plnit „funkci charakterizační, evokační a poetizační (Hladká 2017). Na to při komentování problematiky překladu místních nářečí (která je podrobněji rozebrána v následující podkapitole) poukazuje Levý, když podotýká, že naznačením nářečí může překladatel docílit např. odlišení venkovanů „od jazykově vyspělejších postav, které mluví celonárodním jazykem“ (2012, s. 117).

Varuje nicméně před úplným nahrazením nářečí z výchozího textu nářečím z CJ, protože „konkrétní nářečí (...) jsou příliš těsně spjatý s určitým zvláštním krajem“ (tamtéž), a není je tedy možné využít k substituci nářečí z VJ (tamtéž). Levý doporučuje spíše použití takových výrazů, které jsou bezpříznakové regionálně, tj. jejich výskyt není omezen na jednu konkrétní oblast, avšak současně nesou určité syntaktické,

fonetické, případně lexikální rysy odlišující je od běžné slovní zásoby a charakterizující třeba právě zmíněnou venkovskou mluvu (tamtéž).

2.3.2 Překlad nářečí

Ze studií zabývajících se překladem dialektů vyplývá, že právě tato oblast překladu je jedna z nejkomplikovanějších, a to mimo jiné proto, že dialekty se netýkají pouze jazyka, ale mají také význam společenský, socioekonomický apod. Při jejich použití v literárním díle se totiž, jak už bylo zmíněno, často jedná o další způsob, jakým autor charakterizuje konkrétní postavu, případně časoprostor, v němž se odehrává děj – jejich funkce tedy není čistě jazyková. Nářečí do díla totiž automaticky vnáší kulturní, historické a sociogeografické implikace (Perteghella 2002, s. 45).

B. J. Epstein ve své studii zabývající se překladem nářečních výrazů prezentuje možné strategie, které podle ní překladatel může při překladu nářečí využít. Zdůrazňuje nicméně, že každá ze strategií má svá úskalí a překladatel zde musí postupovat s maximální opatrností a dbát na to, aby nářečí přeložil tak, aby se jednalo o doplnění charakteristik postav či příběhu, ne jejich zesměšnění (Epstein 2018, s. 108). V případě potřeby je dle Epstein též na místě kombinovat uvedené strategie mezi sebou (tamtéž).

Jednotlivé strategie jsou popsány v následující tabulce, která je přímo převzata ze studie B. J. Epstein (2018, s. 107–108):

Překladatelská strategie	Popis
vypuštění	odstranění frází, částí nebo i celých kapitol; může být součástí větší strategie, např. vytváření zkráceného vydání či adaptace, a nemusí tedy přímo souviset s nářečím
standardizace	standardizování jazyka, užití standardního pravopisu, gramatiky a jazykové zásoby tam, kde je ve VT použit nářeční výraz
nahrazení	zvolení takového nářečního či slangového výrazu z CJ, který z geografického, socioekonomického, kulturního, zvyklostního nebo emočního hlediska odpovídá nářečí ve VT, a tím pádem docílení podobného efektu na čtenáře překladu; zvolení jakéhokoliv nářečí, žargonu či slangu VJ
doplnění	doplnění nových slov nebo vět do části,

	v níž je nestandardní slovní zásoba využívána
vysvětlení	přidání paratextových materiálů, které osvětlí použití jazykových prvků a to, co implikují
kompensace	využití nestandardních časových či územních výrazů, které se ale v CT objevují na jiných místech a v odlišné míře než ve VT
gramatické znázornění	využití nestandardní gramatiky
pravopisné znázornění	využití nestandardního pravopisu
znázornění pomocí slovní zásoby	využití nestandardní slovní zásoby
adaptace	adaptace nářečního či slangového výrazu na CJ

Jak již bylo nastíněno v předchozí podkapitole, obecným doporučením a jednou z hlavních zásad pro překlad nářečí je nenahrazovat to z VT jiným nářečím z CJ, resp. z cílové kultury. Dle Manuely Perteghelly by totiž mohlo dojít k tomu, že čtenář překladu nabyde dojmu, že daný CT pochází přímo z cílové kultury, tedy že byl vytvořen přímo v ní. Tento dojem vzniká právě z důvodu úzké spojitosti mezi nářečím a určitou komunitou, případně oblastí – mluvčí uplatňováním dialektu v jakékoliv formě komunikace značí svou příslušnost ke konkrétní skupině (Perteghella 2002, s. 45–46).

3 Kniha *Šikmý kostel*

3.1 O autorce Karin Lednické

Karin Lednická se narodila 5. února 1969 v Karviné. Dětství strávila v Havířově a nyní žije v Ostravě – celý život se tedy pohybuje v oblasti, o jejíž historii píše ve svých knihách. Po střední škole chtěla studovat knihovnictví a žurnalistiku, což jí nicméně tehdejší politický režim neumožnil. Dle vlastních slov se tedy vydala cestou roztočivých profesí v průmyslových podnicích na Ostravsku, nakonec se však dostala i k vysněné žurnalistice a začala psát například pro regionální periodika.³

Mezi lety 1993 a 1994 pobývala v Londýně, kde studovala angličtinu a anglickou historii. Po návratu se věnovala překladu beletrie a v roce 1997 založila nakladatelství Domino, které se zaměřovalo především na detektivní romány a thrillery.⁴ Zde dvacet let vydávala knihy, z nichž některé sama přeložila.⁵ Nakladatelství nicméně v roce 2019 prodala skupině Albatros Media a. s. a začala se plně věnovat vlastní tvorbě.⁶

Je autorkou trilogie *Šikmý kostel*, jejíž díly vycházely postupně v letech 2020, 2021 a 2024, a knihy *Životice* z roku 2022, v níž kombinuje přepis vyprávění pamětníků a dokumentární část.⁷ Tituly publikovala Bílá vrána, autorčino nové nakladatelství.

Totéž nakladatelství v roce 2022 vydalo i anglický překlad prvního dílu *Šikmého kostela* s názvem *The Leaning Church*. Kniha vyšla například i ve slovenštině, překlad od Tatiany Lalikové s názvem *Šikmý kostol* vydalo v roce 2023 slovenské nakladatelství Aktuell.⁸ Dle informací, které Lednická uvedla už v roce 2021 na svém instagramovém profilu, je v plánu i překlad do polštiny, který ale zatím vydán nebyl⁹ a zatím o něm, ani o dalších překladech nejsou žádné další informace.¹⁰ Polskou verzi *Šikmého kostela* nicméně ztvárnila polská scéna Těšínského divadla, a to v inscenaci s názvem *Krzywy Kościół*. Představení režíroval Radovan Lipus, premiéru mělo 22. října 2022.¹¹

³ Dostupné z: <https://www.karinlednicka.cz>

⁴ Dostupné z: <https://www.knihydobrovsky.cz/autori/karin-lednicka-249322>

⁵ Dostupné z: <https://www.knihydobrovsky.cz/blog/autorka-mesice-lednicka>

⁶ Dostupné z: <https://www.dominoknihy.cz/c/o-nas/>

⁷ Dostupné z: <https://www.knihydobrovsky.cz/kniha/zivotice-obraz-po-zapomenu-tragedie-411564786>

⁸ Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/sikmy-kostol-521344>

⁹ Dostupné z: <https://www.instagram.com/karinled/p/CSEbaNBrQEO/>

¹⁰ Rozhovor s Pavlínou Černou, duben 2025 (viz příloha).

¹¹ Dostupné z: <https://www.tdivadlo.cz/sztuka/krzywy-kosciol>

Lednická za své dílo obdržela řadu prestižních ocenění – v roce 2021 jí byla udělena Cena Ústavu pro studium totalitních režimů Za svobodu, demokracii a lidská práva, konkrétně v kategorii *za mimořádný přínos k reflexi novodobých dějin*.¹² V roce 2020 se právě s prvním dílem *Šikmého kostela* stala absolutní vítězkou čtenářské ankety Kniha roku nadačního fondu Čtení tě mění.¹³ V neposlední řadě byla v roce 2024 prezidentem ČR Petrem Pavlem vyznamenána medailí Za zásluhy 1. stupně, a to po sepsání petice, kterou podpořily významné české osobnosti, mezi nimi např. Martha Issová či Marek Orko Vácha.¹⁴

3.2 O knize *Šikmý kostel*

Šikmý kostel vydalo v roce 2020 nakladatelství Bílá vrána. Kniha vypráví na skutečných událostech založený příběh obce Karviná na Ostravsku. V průběhu dvacátého století se totiž díky důlnímu průmyslu z malé pastevecké vesnice stalo prosperující město, které však záhy taktéž kvůli těžbě zaniklo. Děj se otevírá důlním neštěstím, ke kterému došlo v roce 1894 a zemřelo při něm přes dvě stě horníků.

Autorka v knize líčí osudy několika postav, přičemž vyprávění dělí na čtyři díly, resp. kapitoly, které jsou dále chronologicky děleny na datace, resp. podkapitoly. Podkapitoly tedy nenesou názvy v pravém slova smyslu – jsou označeny konkrétními letopočty, které odpovídají časovému rámci knihy. Kapitoly jsou pojmenovány podle čtyř hlavních postav (Barbora, Ludwik, Julka a Barka), na které se kniha nejvíce zaměřuje. Lednická nicméně toto rozdělení nedodržuje striktně a v kapitolách mapuje osudy vícero postav, takže se dá říci, že členění na kapitoly je spíše orientační – celá kniha je kromě promluv v přímé řeči psána v er-formě, v níž se postavy střídají, a to nezávisle na tom, které z nich je daná kapitola věnovaná. Jak ve své recenzi podotýká Kamila Drahoňovská, „motivace názvu každé části (resp. kapitoly) spočívá spíš v zásadním či nějak určujícím životním období té které postavy než v úhlu pohledu“ (Drahoňovská 2020; závorka doplněna).

Ústřední dějovou linkou prvního dílu *Šikmého kostela* je příběh Barbory Matuszkové a její rodiny, která právě při onom neštěstí přichází o otce Pawla a nejstaršího syna Karla. Barbora v knize reprezentuje starší konzervativní generaci, která

¹² Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/o-nas/cena-ustr/slavnostni-predani-ceny-ustr-za-svobodu-demokracii-a-lidska-prava-2021/>

¹³ Dostupné z: <https://www.kniharoku.cz/vysledek-ankety-2020>

¹⁴ Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/literatura/karin-lednicka-sikmy-kostel-medaile-za-zasluhy-petr-pavel.A241028_194919_domaci_pari

je silně nábožensky orientovaná a spíše zpátečnická. Její přítelkyně Julka Siwková, později Žebroková naopak představuje progresivní a emancipovanou ženu, jež se po útěku z manželství s alkoholikem Antonem sama vydává do Ostravy, buduje si kariéru a podruhé se vdává. Další dva díly poté mapují osudy převážně potomků uvedených postav.

Jak ve své recenzi *Šikmého kostela* pro časopis Host uvádí Radomil Novák, kniha je psána poměrně jednoduchým, klasickým vypravěčským stylem a „vše se odehrává v poklidném toku v podstatě tradiční narace“ (Novák 2020). Zmiňuje nicméně i využití nářečních prvků, které autorka vkládá do promluv jednotlivých postav, čímž „jemně a nenásilně připomíná názvuky jejich dialektu“ (tamtéž). Právě tato jednoduchost, nerafinovanost a čistota vypravěčského stylu podle něj dílu dodává na působivosti.

K využití dialektismů se v rozhovoru pro Český rozhlas vyjádřila i sama autorka, když podotkla, že k úvahám nad použitím těchto výrazů došla při psaní prvního dílu – dle jejích slov ji napadlo, že o knihu možná bude mít zájem i širší čtenářské publikum, nejen lidé, o kterých píše, a jejich potomci, tedy čtenáři pocházející z Karvinska. V prvním díle nicméně s nářečními výrazy šetřila, a zacházela s nimi „jako se šafránem“ (Pancíř 2021), což odůvodňuje tím, že čtenáři s dialektismy nejsou tolik obeznámeni. Většina z nich se totiž s tímto tématem setkává úplně poprvé, a proto, jak Lednická v rozhovoru dále uvádí, jestliže chce autor něco sdělit, měl by volit srozumitelné prostředky, tím spíše pokud ví, že dané publikum s problematikou nemusí být srozuměno. Z toho důvodu Lednická přidává více nářečních výrazů až v dalších dílech (tamtéž).

Šikmý kostel se, jak již bylo uvedeno, dočkal uznání ze strany kritiků i široké veřejnosti. Sama Lednická nicméně takovýto ohlas neočekávala, jak uvedla v rozhovoru pro časopis *Respekt*: „Vlastně jsem v něco takového ani nedoufala. První náklad byl dva tisíce výtisků a já se modlila, aby se prodal do konce roku. K mému úžasu – a nejen k mému – se prodal během několika dní. (...) Od samého začátku jsem *Šikmý kostel* zamýšlela jako román pro lidi ze zaniklé Karviné, aby na své ztracené město získali písemnou upomínku“ (Mázdrová 2021).

4 Překlad *The Leaning Church*

4.1 O překladatelce Pavlíně Černé

Pavlína Černá pochází z České Lípy, studovala na tamním gymnáziu a dokončila zde své středoškolské vzdělání. V roce 2013 odcestovala do Spojených států, kde pracovala jako au pair, později nastoupila na Temple University ve Filadelfii a absolvovala studium žurnalistiky. Původně měla v plánu studovat překladatelství, což ale nebylo z různých důvodů možné, a tak se rozhodla právě pro žurnalistiku, kterou dle svých vlastních slov považovala za druhou nejlepší volbu. V současnosti působí jako senior features editor pro Hearst Magazines, konkrétně jejich časopisy *Runner's World*, *Bicycling* a *Popular Mechanics*.¹⁵ V roce 2022 za svůj přínos obdržela ocenění Hearst Magazine Spotlight Award.¹⁶

4.2 O překladu *The Leaning Church*

K účelu a potřebě anglického překladu se vyjádřila samotná Karin Lednická, a to na svém instagramovém účtu, kde v květnu 2023 uvedla, že od čtenářů dostala mnoho zpráv o tom, že by knihu rádi darovali „svým zahraničním, anglicky čtoucím příbuzným, přátelům, kolegům.“¹⁷ Uvedla též, že překlad je pro zahraniční čtenáře dostupný ke koupi na všech evropských prodejních kanálech obchodu Libristo.

S nabídkou přeložit dílo do angličtiny nicméně přišla Pavlína Černá, která Karin Lednickou oslovila jako první poté, co přečetla první díl trilogie. Jak Pavlína Černá uvedla v rozhovoru, kniha ji zaujala zejména proto, že pojednává o kraji, ke kterému má osobní rodinnou vazbu, a navíc tam jako dítě trávila letní prázdniny – to všechno jí prý bylo při překladu nápomocné.

Myšlenka přeložit *Šikmý kostel* prý vznikla také díky tomu, že v knihkupectví, kde Černá v tu dobu pracovala, narazila na anglický překlad knihy *Vyhnání Gerty Schnirch* od české autorky Kateřiny Tučkové, načež si uvědomila, že by si díla od českých autorů zasloužily pozornost i na americkém knižním trhu. Pavlína Černá následně Lednickou kontaktovala s tím, zda vůbec o anglickém překladu uvažuje a spisovatelka navrhla, aby na zkoušku přeložila část první kapitoly. S překladem byla spokojená, a s Černou tedy

¹⁵ Rozhovor s Pavlínou Černou, duben 2025 (viz příloha).

¹⁶ Dostupné z: <https://pavlinacerna.wordpress.com>

¹⁷ Dostupné z: <https://www.instagram.com/p/CsGYXimrLNs/>

oficiálně navázaly spolupráci. Černá podotýká, že právě konzultace s autorkou jí při překládání velmi pomohly, např. v otázkách přesného významu některých slov.

V anglickém překladu doposud vyšel pouze první díl trilogie, o překladu dalších dvou dílů a případně i *Životic* (2022), další knihy Karin Lednické, ani o tom, jak postupují překlady do jiných jazyků, momentálně Pavlína Černá nemá žádné informace.¹⁸

Překlad *The Leaning Church* se podle všeho setkává s úspěchem nejen u běžných zahraničních čtenářů – knihu dokonce obdrželi europoslanci jako dar při návštěvě České republiky, která v době jeho vydání EU předsedala.

4.3 Metodologie

V následující části práce jsou prostřednictvím srovnávací analýzy zkoumány konkrétní příklady kulturní specifičnosti díla *Šikmý kostel* Karin Lednické a způsob, jakým byly převedeny v anglickém překladu *The Leaning Church* Pavlínou Černou s cílem určit, jaké překladatelské strategie byly u tohoto díla použity. Pozornost věnuji především dialektismům, vlastním jménům a idiomatickým spojením, přičemž vycházím z poznatků z teoretické části této práce. Postupuji při tom dle předem vytyčených výzkumných otázek (viz podkapitola 1.1).

Základem analýzy je rozbor vzorků z VT s cílem identifikace jazykových prostředků, které v originálu využívá autorka, a jejich zařazení do konkrétních jazykových vrstev, od čehož se odvíjí analýza překladu a překladatelských strategií. Ukázky sestávají ze dvou promluvových pásem – pásma vypravěče a pásma postav. Identifikované prostředky jsou následně podrobněji rozebrány a ve druhé analýze porovnány s anglickou ukázkou.

V další analýze se soustředím především na překladatelské strategie uplatněné při překladu nářečních prvků. V knihách byly nicméně vyhledány i příklady dalších jazykových jevů, nicméně vzhledem k rozsahu bakalářské práce se těmto v bližší analýze nevěnuji. Jsou však uvedeny v kompletním souhrnu příkladů v tabulce v přílohách práce, přičemž mohou sloužit jako základ pro další výzkum. Jednotlivé úryvky byly vybrány napříč celou knihou a voleny na základě jejich vyhledání ve slovnících (SSJČ, Merriam-Webster, Oxford Learner's Dictionaries, Cambridge Dictionary). V některých případech se výrazy nepodařilo dohledat, zde pak postupuji dle

¹⁸ Rozhovor s Pavlínou Černou, duben 2025 (viz příloha).

vlastního uvážení a uvádím výrazy, které považuji za jazykově nadstandardní a nespádající do spisovné vrstvy slovní zásoby.

Jedná se o příklady z několika jazykových vrstev, kromě nářečních výrazů a výrazů hornické mluvy jsou to idiomy a fráze, zastaralé výrazy a expresiva. Všechny tyto prostředky jsou totiž kulturně specifické a potenciálně překladatelsky obtížné. Blíže rozebrány jsou, jak už jsem zmínila, strategie využití při překladu výrazů nářečních, ke kterým přidávám krátkou analýzu překladu výrazu *paninko*, a to proto, že k němu poskytla komentář samotná překladatelka, přičemž právě u příkladu *paninko* vysvětluje, jaký obecně přístup k překladu nářečí a kulturně specifických prvků zvolila. Považuji proto za důležité kromě příkladů překladu nářečí uvést navíc i tento.

V samotné přiložené tabulce s příklady jsou barevně rozlišeny jednotlivé jazykové prostředky z VT i CT a následně pro účely zodpovězení čtvrté VO na základě jejich kvantifikace stanovuji, jaká je četnost jednotlivých jazykových prostředků ve VT a CT, což doplňuji i kvantifikací toho, jaké překladatelské strategie byly v případě překladu *Šikmého kostela* nejvíce využívány.

Pro tento účel a při komentování konkrétních příkladů z textu konzultuji a zohledňuji překladatelské strategie pro překlad nářečí, jež ve své studii představila B. J. Epstein. Dále čerpám z osobního rozhovoru se samotnou překladatelkou díla, Pavlínou Černou, která osvětlila, jak při překladu postupovala. Okomentován je navíc i překlad názvu knihy a paratextové materiály.

4.4 Analýza ad 1. VO

Cílem první analýzy je rozbor jazykových prostředků použitých v originálu *Šikmého kostela*, určení toho, s jakými jazykovými prostředky obecně pracuje Karin Lednická, a nakonec i toho, jak se v jejím psaní projevuje kulturní specifičnost. Pro tyto účely jsem zvolila dva vzorky obsahující pásmo vypravěče a pásmo postav. Domnívám se totiž, že Lednická pro tyto typy promluv používá víceméně totožné jazykové prostředky, ale v odlišné míře, a že pro všestrannou analýzu výchozího textu je nutné zohlednit jak pásmo vypravěče, tak pásmo postav.

4.4.1 Pásmo vypravěče

Následující vzorek¹⁹ obsahuje pásmo vypravěče, které se obecně vyznačuje využitím pouze třetí mluvnické osoby (Adam 2003, s. 120). Jedná se o popis hostince, v němž se

¹⁹ Vzorek z knihy *Šikmý kostel* (2020), s. 156–157.

nachází jedna z hlavních postav, Julka. Ukázka je vybrána z třetího dílu (resp. třetí kapitoly) knihy a současně z podkapitoly označené letopočtem 1905 – v tomto roce se děj podkapitoly odehrává.

Zhluboka se napije piva, které jí Barbora načepovala, otře pěnu z horního rtu a očima klouže po lokále. Nezměnilo se tady vůbec nic, jen omšelosti přibýlo. Židle vržou, okna volají po umytí, stoly po nátěru. Na středovém lustru visí mucholapka obtěžkaná černými mrtvolkami. Z parapetu zmizely muškáty. Je možné, že během těch let alespoň vymalovali, ale nabílená stěna nemá v hornické hospodě dlouhého trvání. Jinak je všechno stejné jako před deseti lety, a je dost pravděpodobné, že ani za dalších deset roků to nebude jiné.

Ted' stejně jako tenkrát vidí kvelb plný chlapů, kteří zapíjejí skončenou šichtu. Sedí kolem dřevěných stolů, stále ještě v oblečení, ve kterém vyfárali, a uhelný prach je všude: na okrajích stolů, o které se otírají fárací kamizoly, na podlaze, kam opadáva z pracovních bot, na sedácích židlí.

Zakouřeným prostorem se nese halasný hovor a slévá se v nesourodou směsici, z níž jen tu a tam vyční jednotlivé slovo či věta, které nijak nenaznačují, že by se kdokoli z přítomných zaobíral něčím jiným, než je prostý životaběh. Svět kvasí, ale do Karwiné jako by ten kvas nedoléhal. Jako by tu nikoho nezajímalo, že se dějí velké věci, a pokud zajímá, pak jen tolik, kolik se dotýká přímo jeho.

Jak již bylo zmíněno, *Šikmý kostel* představuje dílo kulturně specifické jak svou formou, tak i tématem, které Karin Lednická prostřednictvím současné české literatury otevřela jako vůbec první. Jedná se navíc o téma, jež je specifické i z hlediska výchozího, tedy českého prostředí – kniha pojednává o historických událostech spjatých s regionem, který je zaprvé situován na periferii celého území, zadruhé přišel o svůj v minulosti poměrně velký význam – právě vlivem okolností popisovaných v této trilogii, a stal se tedy zapomenutou lokalitou. Lednická navíc sama uvádí, že si při psaní vytyčila cíl, a to „představit lidem z jiných částí země zastrčený region, neznámý a zatížený tolika předsudky a ideologickým balastem“ (Mázdrová 2021). Pravděpodobně i proto, že v *Šikmém kostele* prezentuje tak specifické a neznámé téma, využívá spíše jednodušší styl vyprávění, aby čtenáři ulehčila vstřebávání a pochopení této pro něj nové tematiky.

Lednická ve svém psaní využívá poměrně jednoduchou, nekomplikovanou větnou stavbu. Užívá zejména věty jednoduché a souvětí, která jsou zpravidla složená z ne více než pěti vět. Při popisu pracuje s enumerací (*židle vržou, okna volají po umytí, stoly po nátěru; na okrajích stolů, o které se otírají fárací kamizoly, na podlaze, kam opadáva*

z pracovních bot, na sedácích židlí) a jednotlivé scény čtenáři zprostředkovává poměrně detailně, pravděpodobně proto, aby se čtenář dokázal do příběhu co nejvíce vcítit a co nejpřesněji si představit jednotlivé scény a prostředí. I přes relativní jednoduchost větné stavby je nicméně možné povšimnout si také využití obrazných pojmenování a obrátů, které se dají považovat za básnické figury – například personifikace (*okna volají po umytí*), metaforická vyjádření (*svět kvasí*).

KS je zřejmá i co se týče explicitních a implicitních informací – ne všechny informace musí být uvedeny přímo, protože autor textu obecně předpokládá, že si je čtenář vyvodí na základě vlastních znalostí, kulturního rozhledu, případně i na základě toho, co bylo dříve zmíněno v daném textu. Ve vybrané ukázce se toto projevuje zejména u následujících pasáží: *je možné, že během těch let alespoň vymalovali, ale nabílená stěna nemá v hornické hospodě dlouhého trvání a na středovém lustru visí mucholapka obtěžkaná černými mrtvolkami*. V prvním případě autorka implikuje to, že horníci zaprvé příliš nedbají na čistotu a že je valná většina z nich silnými kuřáky – proto se zdi rychle špiní. Ve druhé větě zase autorka počítá s tím, že čtenář bude schopný na základě vlastní znalosti okolního světa i na základě kontextu rozklíčovat, k čemu referuje spojení *černé mrtvolky* – že se bude jednat o hmyz, ne jiná zvířata.

Z ukázky je patrné, že i přes zdánlivou jednoduchost textu je v něm použita poměrně široká škála jazykových prostředků (to se nicméně projevuje mnohem více v pásmu postav, viz níže). Lednická volí výrazy z různých vrstev slovní zásoby a i přesto, že v pásmu vypravěče jde v naprosté většině případů o výrazy spisovné, se mezi těmito stylově neutrálními výrazy vyskytují i slova jazykově nadstandardní, tj. stylově zabarvená, nespisovná, archaická i taková, která lze označit za výrazy nářeční. Tato slova jsou v ukázce zvýrazněna podtržením, přičemž těmi nejpríznačnějšími jsou výrazy *lokál*, *kvelb* (dle SSJČ zastaralý obrat), *šichta*, *vyfárali*, *fárací kamizoly*.

V uvedené ukázce o rozsahu 202 slov se podíl příznakových slov rovná 3,47 % (v ukázce je jich celkem 7). Dá se nicméně předpokládat, že v pásmu postav bude jejich podíl vyšší.

4.4.2 Pásmo postav

Jako ukázkou pásma postav²⁰ jsem zvolila pasáž ze stejné kapitoly, v níž probíhá interakce mezi Barborou, Jurkem a dvěma dalšími muži. Příznakové výrazy opět značím podtržením.

²⁰ Vzorek z knihy *Šikmý kostel* (2020), s. 175.

Lomoz a hlasitý hovor přitáhl pozornost muže z bytu nalevo. Otevřel dveře, zkušeným okem přehlédln situaci a okamžitě věděl, co je třeba udělat: „To musíte, chlapi, rozebrat, s takou kisňou se tu nepohnete. Položte to tady a počkejte. Dojdu do šopy pro vercajk.“

U vchodových dveří si všiml bezradně postávající Barbory. „Nebojte paní. Však my vám pak doma postel zase dáme dokupy. Nechcete přece spát tady na chodbě, ni?“

„Ne. Akorát... Na povoze jsou ještě dvě další.“

„Tak to máme co robit,“ poškrábal se na hlavě, zhluboka se nadechl a pak kývl na Jurka, který uvázl mezi pelestí a dveřmi na protější straně chodby. „Klopněte tam na ty dveře za váma. Zavoláme Frantu, ať nám taky pomůže.“

Po druhém zaklepání se dveře na Jurkově straně otevřou. „Co se tu robi?“ chce vědět muž stojící mezi futry.

„Co se tak hlupě ptáš? Nevidíš?“ oboří se na něj první muž. „Lužko se jim šprajclo. Jestli se chceš ještě dneska dostat do hospody, budeš nám s tím muset pomoci.“

„A vercajk máme, Lojzo?“

„Už pro něho idu.“

V pásmu postav je patrné využití většího počtu příznakových prostředků, slov stylově zabarvených, což odráží tvrzení, že zatímco pásmo vypravěče bývá „po stránce slohové kompaktní a spíše neutrální“ (Adam 2003, s. 120), v pásmu postav se často vyskytují hovorově zabarvené výrazy, přičemž jejich míra se může od postavy k postavě lišit (tamtéž). Tato skutečnost platí i konkrétně v případě *Šikmého kostela*, kdy je prostřednictvím použitých jazykových prostředků rozlišen například věk i celkové sociální postavení či zázemí jednotlivých postav. Míra výskytu jazykově nadstandardních tvarů zde, jak tvrdí Pavlína Černá, závisí zčásti na postavách, zčásti i na generacích, přičemž dodává, že třeba postava Julky hovoří jinak než postava Barbory²¹ – odlišnosti v jejich mluvě signalizují to, jak rozdílné jsou ony samy.

Zatímco Julka je vzdělaná, dokonce se kvůli práci učí nové jazyky, je tedy cílevědomá, vyznává ne úplně tradiční hodnoty (což dokazuje např. fakt, že se rozhodla opustit svého muže Antona, což tehdy nebylo snadno společensky přijímáno) a věří sama sobě, Barbora je, jak už bylo zmíněno, spíše zpátečnická, konzervativní, hodně se opírá o křesťanskou víru, má sklony k sebekritice a klade velké nároky na sebe i na své blízké. To všechno se promítá ve způsobu, jakým obě ženy hovoří – obě používají nářeční výrazy, ale každá v jiné míře, u Barbory jich najdeme více než u Julky, která také ovládá němčinu, a využívá tedy zase více germanismů.

²¹ Rozhovor s Pavlínou Černou, duben 2025 (viz příloha).

Jak je z ukázky patrné, většina nářečních výrazů – kterých je v prvním díle *Šikmého kostela* obecně o poznání méně než třeba ve druhém díle (Pancíř 2021) – je do textu zakomponována bez jakýchkoliv typografických zvýraznění. Nijak tedy nenarušují vyprávění, naopak jsou jeho funkční součástí, která pomáhá dokreslovat jednotlivé scény, časoprostor a charakteristiky postav i tehdejší doby. Typograficky zvýrazněné jsou pouze ta nejpriznakovější slova a výrazy, které jsou kulturně nejspecifičtější, tedy takové, jejichž význam čtenář nepocházející z oblasti Karvinska odvodí pouze z kontextu – lze předpokládat, že *kisňa* má negativní konotaci a označuje obecně nějaký objekt, v SSJČ výraz není dohledatelný.

Z ukázky vyplývá, že Lednická využívá nářeční výrazy náležící k různým jazykovým rovinám, jež byly uvedeny v teoretické části práce. Zastoupeny jsou zde dialektismy hláskové (*takou, ni, klopněte, váma, hlupě, lužko, idu*), syntaktické (*položte to tady*), lexikální specifické (*kisňa*) a lexikální vlastní (*šprajclo, robit, šopa*). Využity jsou také germanismy (*vercajk, futro* – oba výrazy v SSJČ uvedeny jako převzaté z němčiny), které mohou značit etnickou různorodost tamního regionu.

Zvolená ukázka pásma postav má celkem 174 slov, z nichž je 16, tj. 9,2 % příznakových, což znamená, že četnost neboli procentuální výskyt příznakových slov je v pásmu postav trojnásobně vyšší než v pásmu vypravěče.

4.5 Analýza ad 2. VO

Druhá analýza se zaměřuje na rozbor vzorků z CT, přičemž cílem je opět určit, jak se zde projevuje KS a jaké jazykové prostředky překladatelka využívá, na základě čehož bude možné stanovit, jak se v tomto ohledu liší VT a CT. Z toho důvodu se jedná o stejné pasáže, jaké byly vybrány i pro vzorky z VT.

4.5.1 Pásmo vypravěče

She takes a deep swig of the beer that Barbara has poured her, wipes the foam off her upper lip and lets her eyes run over the room. Nothing at all has changed here; except perhaps it's dingier. The chairs creak, the windows are crying out for a good wash, the tables for fresh varnish. From the central chandelier hangs flypaper, heavy with tiny black corpses. The geraniums have gone from the windowsills. It's possible that over the years they have at least painted the walls, but whitewashed walls don't last long in a miners' pub. Otherwise, everything is the same as it was ten years ago, and it's probable that in another ten years it won't be any different.

Now, like then, she sees a *kvelb* full of men who drink to celebrate the end of

their shift. They sit around wooden tables, still wearing the clothes in which they came up from the pit, and the coal dust is everywhere: on the table edges brushed by their mining shirts, on the floor where it has fallen from their work boots, on the seats of the chairs.

Noisy conversations echo through the smoky space and blend into a disparate mixture from which only now and then a particular word or sentence can be distinguished, giving no indication that any of those present are concerned about anything other than humdrum matters of life. The world is in ferment, but the ferment doesn't seem to have reached Karwiná. It's as if no one here cares that great things are happening out there, and if they do care it's only as far as it directly affects themselves.

Vzorek²² z CT obsahuje na rozdíl od české verze mnohem méně stylově zabarvených slov; příznaková slova z VT jsou ve většině případů nahrazena slovy neutrálními, jsou využita i generická, méně specifická pojmenování (*lokál* – *the room*, *chlapi* – *men*, *šichta* – *shift*, *vyfárali* – *came up from the pit*, *fárací kamizoly* – *mining shirts*). Je zde nicméně patrné, že i anglický text obsahuje nepřeložené výrazy přímo převzaté z originálu, která jsou typograficky zvýrazněna a uvedena v glosáři (*kvelb*), což je podrobněji rozebráno později.

Co se idiomatických a metaforických spojení týče, v této konkrétní ukázce jsou využity stejné jako ve VT. U příkladů uvedených v přílohách je nicméně možné pozorovat určité nuance a adaptaci na cílovou kulturu použitím idiomů, které jsou v ní funkční, ne nutně těch stejných jako v originálu – opět nejvíce záleží na tom, aby byl text co nejvíc přístupný čtenářům jiných kultur.

4.5.2 *Pásmo postav*

The noise and loud voices caught the attention of a man from the flat on the right. He opened his door, weighed the situation up with an experienced eye and straight away knew what to do. 'You'll have to take it apart, lads. With this *kisňa* you won't make it through. Put it down and wait. I'll get my tools from the shed.'

He noticed Barbara standing helplessly by the entrance. 'No worries, missus. We'll put your bed back together. You don't want to sleep in the entrance, now, do you?'

'No. It's just that... There are two more on the wagon.'

'Then we've got some work to do,' he scratched his head, took a deep breath and nodded towards Jurek, who was stuck between the headboard and the door on the opposite side of the hallway. 'Knock there on the door behind you. Let's

²² Vzorek z knihy *The Leaning Church* (2022), s. 171–172.

get Franta to help as well.'

After a second knock, the door on Jurek's side opened.

'What's going on here?' the man standing in the doorway wanted to know.

'What sort of stupid question is that? Can't you see?' the first man retorted.

'The bed's got stuck. If you want to make it to the pub today, you'll have to help us.'

'Do we have any tools, Lojza?'

'I'm just going for them.'

V ukázce²³ se významně projevuje tendence překladatelky nahrazovat nářeční výrazy slovy neutrálními, jejíž odůvodnění je podrobněji rozebráno v podkapitole 4.6.3. Zde se jedná např. o výrazy *shed*, *tools*, *bed* – všechny mají v češtině příznakovější protějšek – *šopa*, *vercajk*, *lužko*. Vyskytují se zde nicméně i výrazy, které odrážejí příznakovost výrazu použitého ve VT – např. *lads*, což je zde ekvivalentem slova *chlapi*. V textu je zachován jeden výraz z VT, a to *kisňa*. Ten je uveden v glosáři, viz přílohy.

Obecně se nicméně dá říci, že v pásmu postav jsou využity obdobné jazykové prostředky jako ve VT s tím, že je možné pozorovat, že v překladu nedochází k takovému odlišnostem v příznakovosti prostředků mezi pásmem vypravěče a pásmem postav jako v originálu – pásmo vypravěče a pásmo postav v CT jsou jednak obě obecně méně příznakové než jejich české protějšky a jednak se nedá říct, že by pásmo postav bylo v angličtině více příznakové než pásmo vypravěče, což ve VT platí.

4.6 Analýza ad 3. VO

4.6.1 Název a podtitul knihy

- (1) VT: *Šikmý kostel: románová kronika ztraceného města léta 1894–1921*
CT: *The Leaning Church: chronicle of a town that vanished: 1894–1921*

Název knihy *Šikmý kostel* referuje k reálné stavbě, a to ke kostelu sv. Petra z Alkantary, který se vlivem poddolování a následného, téměř čtyřicetimetového propadu půdy naklonil a vychýlil o 6,8 stupňů. Stavba je nicméně označovaná jako „šikmý kostel“ i mimo kontext díla Karin Lednické. Někdy je také připodobňována k šikmé věži v italské Pise, a dokonce nazývána „českou Pisou“.²⁴ Památku takto prezentují

²³ Vzorek z knihy *The Leaning Church* (2022), s. 192–193.

²⁴ Dostupné z: <https://www.karvina.cz/mesto-karvina/sikmy-kostel-sv-petra-z-alkantary-rarita-v-celem-cesku>

zahraničním turistům i oficiální stránky města Karviné v anglicky psaném krátkém medailonku s názvem *The leaning Church of St Peter of Alcantara – the „Czech Pisa“*.²⁵ I proto, že název knihy odkazuje ke konkrétní památce, je žádoucí, aby si zahraniční čtenář byl schopen tuto stavbu vyhledat, což anglický překlad názvu knihy reflektuje.

Na Pavlínu Černou jsem směřovala dotaz týkající se překladu podtitulu knihy – v CT je pozměněna větná struktura a z původně přídavného jména (*ztraceného*) se stává vedlejší věta (*that vanished*), což ve výsledku vede ke změně tématu a rématu. Zároveň mě zajímalo i to, proč se rozhodla použít slovo *vanished* právě za cenu toho, že se změní větná struktura – při použití např. slova *lost* by se dala zachovat. Černá nicméně uvedla, že se vždy snažila o maximálně komunikativní překlad, který bude v CJ znít co nejpřirozeněji a bude pro čtenáře co nejčtivější, což ostatně byla, jak vyplývá z celého rozhovoru, její celková strategie. Slovo *lost* by podle ní mohlo být zavádějící a evokovat jiný význam, třeba takový, že město ještě někde existuje, což není pravda.²⁶

4.6.2 Překlad vlastních jmen a názvů

V originálu je většina jmen českých, ale objevují se mezi nimi i polská, např. *Pawel*. Pavlína Černá k tomuto podotýká, že Lednická pracovala s počestěnými variantami jmen kvůli tomu, aby se dala lépe skloňovat, a to i přesto, že v době, kdy se děj knihy odehrává, by postavy užívaly spíše polské podoby jmen – *Barka* by tedy byla spíše *Baša*.

V anglickém překladu jsou některá vlastní jména v překladu *The Leaning Church* přeložená či nějakým způsobem modifikovaná, což lze pozorovat v níže uvedené tabulce. Je tomu tak zejména proto, že Karin Lednická chtěla, aby jména v překladu do angličtiny „korespondovala se jmény v připravovaném polském překladu“²⁷ knihy. Zároveň v angličtině mizí problém skloňování, díky čemuž je možné jména stylizovat do polštiny. Překlad nicméně obsahuje i jména, jejichž podoba ve VT byla zachována i v překladu (*Jürgen, Jurek Žebrok, Ludwik*), a to proto, že jsou polská už i původně v originálu. Několik jmen ale zůstává i v překladu počestěných jako ve VT, a to i přesto, že by se dal využít polský ekvivalent – např. *Václav* (zde by bylo možné použít polskou variantu jména, *Wacław*).

²⁵ Dostupné z: <https://www.karvina.cz/mesto-karvina/the-leaning-church>

²⁶ Rozhovor s Pavlínou Černou, duben 2025 (viz příloha).

²⁷ Rozhovor s Pavlínou Černou.

VT	CT
Barka	Basia
Barbora	Barbara
Pawel	Paweł
Františka	Franciszka
Fanka	Frania
Žofinka/Žofina	Zosia
Žofie	Zofia
Karel	Karol
Anton	Antoni
Mokroš	Mokrosz
Jozef	Józef
Olga	Ola
Boženka	Bożena
Antonie Mokrošová	Antonia Mokroszová

Zeměpisné názvy jsou buď přeloženy do angličtiny, nebo jsou doplněny o generické pojmenování, např. *region*, *mountains*, případně je využit jejich polský ekvivalent (*Tarnów*) – lze se domnívat, že ze stejného důvodu jako u výše uvedených vlastních jmen.

VT	CT
Halič	Galicja
Porúří	the Ruhr
Těšínsko	the Těšín region
Beskydy	the Beskid mountains
Lvov	Lviv
Tarnow	Tarnów

Názvy institucí a místní jména jsou pak v některých případech přeloženy do angličtiny, jak je vidět v další tabulce, přičemž některé z výrazů jsou zcela ekvivalentní (*Innkeepers' Association*), některé se ale drží české podoby (*the Živnostenská a Obchodní Bank*). Názvy hornických kolonií jsou přeloženy částečně a dále modifikovány, opět např. přidáním dalšího slova upřesňujícího význam (např. *Sejm* je přeložen jako *Polish Sejm*, názvy dolů jsou doplněny generickým slovem *colliery*, hornické kolonie slovem *colony* – patrné zejména u mapek na předsádkách, viz podkapitola 5.1.2.).

VT	CT
Společenstvo hostinských	Innkeepers' Association
Sejm	Polish Sejm
Františka	Františka Colliery
Bettina	the Bettina Colliery
Živnostenská a obchodní banka	the Živnostenská a Obchodní Bank
Gabriela	Gabriela Colliery
Barbora	Barbora Colliery
Hohenegger	Hohenegger Colliery

4.6.3 Příklady překladatelských řešení

Na základě analýzy vybraných příkladů z VT i CT, které jsou uvedeny v tabulce v přílohách, je možná kvantifikace jednotlivých jazykových jevů a způsobů, jakými byly přeloženy, viz tabulka níže:

	Výskyt v příkladech z VT (o celkovém rozsahu 335 slov)	Výskyt v příkladech z CT (o celkovém rozsahu 409 slov)
nářečí/hornická mluva	33 slov	7 slov
fráze/idiomy/přirovnání	13 (víceslovných) spojení	19 (víceslovných) spojení
příznakové výrazy (zastaralé/expresivní)	5 slov	6 slov
germanismy	12 slov	2 slova
neutrální výrazy jakožto protějšky příznakových slov	3 spojení	30 slov/spojení

Z tabulky je patrné, že se nejvíce mění míra výskytu nářečních prvků – zatímco ve vzorku ve VT je nářečních výrazů/výrazů hornické mluvy 33, v CT jen 7. V další tabulce proto uvádím jednotlivé vypořizované překladatelské strategie, které byly při překladu jednotlivých jazykových jevů využity a vysvětlují menší či větší výskyt jazykových jevů uvedených v předchozí tabulce.

Strategie překladu nářečních v./hornické m.	Počet případů
nahrazení neutrálním výrazem z CJ	23
nahrazení frází/idiomem z CJ	2
nahrazení odpovídajícím ekvivalentním výrazem z CJ	1
ponechán výraz z VT	4
ponechán výraz z VT, ale modifikovaný (přidání dalších slov apod.)	2

Jak je z tabulky patrné, většina nářečních výrazů je v překladu zastoupena neutrálními výrazy, což je očekávatelné zaprvé kvůli systémovým rozdílům mezi češtinou a angličtinou (angličtina například nemá tak bohatou morfologii, kterou právě čeština při vytváření nářečí hojně využívá) a zadruhé kvůli tomu, že primárním cílem překladatelky bylo knihu pro zahraniční čtenáře co nejvíce jazykově zpřístupnit, viz následující analýza překladu výrazu *paninko*:

- (2) **VT:** Svět je malý, paninko, tak se tolik nedivte.
CT: It's a small world, missus, don't be so surprised.

Jako ekvivalent ke slovu *paninko* je zde využit anglický výraz *missus*, který je dle MW užívaný zejména v jižních amerických státech a spadá do dialektu Southern American English. Černá nicméně podotýká, že překlad je stylizován do britské angličtiny, která podle ní a editora Garyho Frosta nejlépe odpovídala časoprostoru knihy. V britské angličtině je výraz *missus* nikoliv nářeční, ale označuje obecně ženu, jejíž jméno neznáme.²⁸ Stále se však jedná o výraz příznakový, dle OXF jde o slovo nespisovné. Černá navíc podotýká, že hlavním cílem nebylo stylizovat anglický překlad do konkrétního nářečí, zásadní zde pro ni bylo to, aby si překlad mohl přečíst jakýkoliv anglicky hovořící čtenář.

Zde lze uplatnit závěry vyvozené v teoretické části této práce, a to sice to, že překladatel musí brát v potaz vzdálenost čtenáře překladu a samotného textu – to se v případě *Šikmého kostela* projevuje právě v rozhodnutí překladatelky upřednostnit výpovědní hodnotu díla, ne pouze jednotlivé kulturně specifické prvky. Jejich přílišné množství by totiž mohlo vést k tomu, že hlavní myšlenka díla nebude předána, protože čtenář překladu by v případě využití nářečí textu nemusel porozumět. Proto jsou nářeční výrazy povětšinou nahrazeny neutrálními výrazy (3) či idiomatickými spojeními z CJ (4) – u tohoto příkladu je ještě patrné to, že Černá s druhem jazykového prostředku mění i hranice vět, protože její řešení *don't be silly* už není oslovením, může jej tedy oddělit tečkou, která spojení navíc zdůrazní:

- (3) **VT:** Fanyinka se stará o děvušky a o domácnost.
CT: Frania takes care of the girls and the housework.

²⁸ Rozhovor s Pavlínou Černou, duben 2025 (viz příloha).

- (4) VT: Hlupaño, však mi to vracíš tím, že se ti můžu svěřit s trápením.
CT: Don't be silly. You're thanking me enough by letting me share my troubles.

Výchozí kulturně specifické jazykové prvky z CT nicméně nevymizí úplně – v textu se, jak bylo nastíněno při analýze vzorku z CT, vyskytují slova přímo převzatá z VT:

- (5) VT: Robky, kaj ste se tu vzaly?
CT: Where did you come from, robky?

Tato slova jsou v překladu značena kurzívou a většina z nich je uvedena v glosáři na konci knihy, který je součástí pouze překladu, nikoliv originálu. To opět potvrzuje tezi Nord o kulturní distanci a o vzdálenosti čtenáře a textu – zatímco český čtenář pro pochopení textu glosář potřebovat nebude, anglicky hovořící čtenář ano (pokud se překladatel rozhodne využít prvky přímo z VJ, což je případ *Šikmého kostela*).

Překlad nicméně obsahuje i slova, která jsou převzata z VJ, jsou typograficky značena, ale nejsou uvedena v glosáři. Jedná se o slova, u kterých překladatelka předpokládá, že si jejich význam čtenář odvodí z kontextu, který takový předpoklad dovoluje, a v glosáři je tedy uvádět nemusí:

- (6) VT: U ní už číhají ti nejubožejší z ubohých, kterým nikdo neřekne jinak než opunčáři.
CT: There, the poorest of the poor, known by everyone as opunčáři, lurk.

V CT se vyskytují i výrazy přímo převzaté z VT, které jsou doplněny, dovysvětleny – v následujícím příkladu je převzato spojení *po kélišku*, ale v CT je doplněno o *have another glass*, což je významově v podstatě totožné, a tudíž zdánlivě nadbytečné, ale pro čtenáře, který si neodvodí, že *kélišek* znamená sklenička, se jedná o vhodné dovysvětlení (kromě toho, že je výraz uveden i v glosáři):

- (7) VT: Nalijí si dospělí ještě jednou po kélišku.
CT: The adults have another glass po kélišku.

V některých případech je dostupný ekvivalentní nářeční nebo slangový výraz i v CJ, v *Šikmém kostele* ale ne frekventovaně – Černá má tendenci spíše uvádět výrazy přímo z VJ, protože je zaprvé může vysvětlit v glosáři a zadruhé tímto zachovává alespoň nějaké náznaky jiné kultury i v CT:

- (8) **VT:** Pomocní dělníci vysypali ograbčorám k vytrídění.
CT: The labourers dumped out for the tip girls to sort.

5 Paratexty a jejich role v originálu a překladu *Šikmého kostela*

Mrázková definuje paratexty jako texty, které „stojí na pomezí, v přechodné zóně mezi vlastním textem a vnějším světem díla a umožňují komunikaci mezi nimi“ (Mrázková 2017). Jejich funkcí tedy je organizovat „komunikaci mezi primárním textem a jeho vnímatelem“ (Müllerová 2010, s. 463), přičemž „usměrňují čtenářův proces recepce“ (tamtéž) a „přispívají k rozvoji a lepšímu průběhu recepčních činností příjemce literárního díla“ (tamtéž, s. 464). I přesto, že teoretické přístupy rozebrané Müllerovou se v určitých ohledech liší, lze na jejich základě mezi paratexty zařadit následující prvky: předmluva, doslov, nejružnější poznámky, ale i obálkové texty, věnování, názvy kapitol a samotný titul knihy (Müllerová 2010).

Dá se tedy říci, že paratexty představují jakási vodítka a pomůcky pro čtenáře a pomáhají s předáním celkové myšlenky díla. V případě *Šikmého kostela* jsou paratexty významnou součástí samotného příběhu, protože Lednická prostřednictvím nich čtenáři prezentuje historické souvislosti, šíří povědomí o Karvinsku a osudech tamních obyvatel a jejich předků, což je ostatně hlavní důvod, proč *Šikmý kostel* napsala. Čtenář si navíc díky paratextům, dobovým fotografiím, kopiím dokumentů aj. mnohem lépe uvědomuje závažnost společenské situace a událostí, které kniha popisuje – čtenář tak zjišťuje, že za příběhem stojí osudy reálných lidí a že se nejedná pouze o fikci.

První díl trilogie, o němž pojednává tato práce, samotný obsahuje oproti druhému a třetímu dílu paratextových materiálů nejméně. Zatímco v druhém a třetím díle jsou přímo součástí knih dobové fotografie města i historických dokumentů, první díl je doplněn pouze doslovem a poděkováním. Dalšími paratextovými prvky jsou zde mapky na přední a zadní předsádce, obálka knihy i odkaz na webové stránky Karin Lednické.

5.1 Doslov a poděkování autorky

Lednická pomocí doslovu čtenáři předává informace o historických souvislostech, o tom, které události v knize neuvádí a proč, o tom, jak probíhal sběr dat a rešerše pro napsání *Šikmého kostela* i o své osobní vazbě na tamní region. Objasňuje zde i proces vzniku neologismu *Karwiná*, což není standardní tvar, ale právě výraz, který spojením polského a českého názvu města Karviná vytvořila sama Lednická. Novotvar má podle ní vyjadřovat to, že je tamější oblast bilingvní.

5.2 Obálky a mapy

Obálky originálu i překladu (viz Příloha 7) jsou víceméně totožné – jak u *Šikmého kostela*, tak u *The Leaning Church* je na obálce vyobrazen dnes již neexistující kostel a těžební věže. U obou obálek je taktéž zachován barevný symbolismus – některé textové prvky, např. titul na přední straně a na hřbetu knihy, jsou vyvedeny v zelené barvě, která má, jak uvedla Lednická v jednom z rozhovorů, reprezentovat hornictví. Barevná symbolika je zachována i u dalších dílů – u druhého je hlavní barvou odstín hnědé, jaký měly košile jednotek SA, u třetího pak červená, protože většina děje se odehrává v době totality.

Jedinou odlišností na obálce originálu a překladu je její zadní strana – zatímco u originálu jsou uvedeny čtyři recenze, u překladu je pouze jedna a je přidána ukázka z knihy, což lze považovat za přizpůsobení CT cílovému čtenáři, pro kterého nebudou recenze od českých, byť známých osobností relevantní.

Dalším grafickým prvkem knih jsou mapy na předsádkách (viz Příloha 5 a 6), které čtenáři pomáhají s orientací v časoprostoru a jsou v totožné podobě zachovány i v překladu – vyjma popisků přeložených do angličtiny. Zejména u map současné Karviné (Příloha 6) si lze všimnout doplňujících informací, které v originálu nejsou, např. u dolů jsou doplněné údaje o tom, že jsou již nefunkční, u popisku *Dinopark* je pak doplňující informace, že se jedná o místo, kde stávala hornická kolonie Doubrava – tento údaj v české verzi mapy není.

Jedná se opět o úpravy na základě zhodnocení toho, jaká je distance mezi čtenářem a textem a v tomto případě i konkrétním místem – překlad zprostředkovává informace, které v češtině zůstávají implikované, protože čtenář si je může dohledat sám, což by pro zahraniční čtenáře mohlo být minimálně obtížné, pokud vůbec možné.

5.3 Poznámky překladatele

Poznámky překladatele jsou logicky součástí pouze překladu, přičemž opět potvrzují již zmíněné úsilí překladatelky – zprostředkovat čtenáři co nejefektivněji cílovou kulturu, a to tak, že jsou zde uvedeny jazykové jevy, se kterými se anglicky hovořící čtenáři nemohli setkat – způsob tvorby koncovek u českých a polských příjmení a problematika tykání a vykání.

Na obsah poznámky překladatele jsem se dotazovala v rozhovoru, zajímalo mě, zda překladatelka nezvažovala i poznámku k nářečí *po naszymu*. Dle Pavlíny Černé se

nicméně nejedná o relevantní informace pro zahraniční čtenáře a poznámka o nářečí uvedená v glosáři zde postačí.²⁹

5.4 Glosář

Glosář je, jak už bylo zmíněno, součástí pouze překladu a je sestaven tak, aby co nejvíce korespondoval s originálem, tedy obsahuje ty nejprizmatovější výrazy, které jsou ve výchozím textu ve většině případů uvedeny v kurzívě (nicméně nejsou nijak dovysvětleny, rozklíčování významu je na samotném čtenáři). Jsou zde nicméně i výjimky, ne všechna slova, která jsou v glosáři, jsou ve VT zvýrazněna a naopak. Pavlína Černá k tomu podotýká, že ke změnám postupovala v případě, že se výraz třeba nedal jednoslovně přeložit, aniž by došlo k významovému posunu.³⁰

5.5 Webové stránky

Webové stránky Karin Lednické (www.karinlednicka.cz), na které odkazuje jak originál, tak i překlad, prezentují autorku a její tvorbu, přičemž je možné si zakoupit její knihy, a to i s podpisem. Dále jsou zde informace o besedách, které Lednická často pořádá, i okno s možností autorku, která se čtenáři ráda interaguje třeba právě prostřednictvím besed nebo korespondence, přímo kontaktovat. Na webu lze dále najít i fotografie jak dobové, tak i ze současnosti, které jsou po rozkliknutí opatřeny popisky.

Web tedy slouží jako další doplňkový materiál, na základě něhož se mohou čtenáři v případě zájmu dále sami vzdělávat či region osobně navštívit. Díky množství vizuálních materiálů, tj. fotografií, tedy web může představovat relevantní zdroj informací i pro zahraniční čtenáře, přestože je dostupný pouze v češtině.

²⁹ Rozhovor s Pavlínou Černou, duben 2025 (viz příloha).

³⁰ Rozhovor s Pavlínou Černou.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo určit, čím je kulturně specifické dílo *Šikmý kostel* a jaké kulturně specifické jazykové prvky jsou v něm využity, a na základě stanovit, jakým způsobem byla tato kulturní specifičnost převedena do překladu *The Leaning Church*. Pozornost přitom byla věnována hlavně tomu, jak byly překladatelsky řešeny nářeční prvky, které se ve výchozím textu poměrně hojně vyskytují.

Teoretická část práce nejprve přibližuje specifika překladu literárního textu obecně, přičemž vychází zejména z Nord a jejího konceptu kulturní distance, který umožňuje stanovení vhodných překladatelských postupů při převodu kulturní specifičnosti. Dále byly definovány kulturně specifické jazykové prostředky, blíže poté nářečí a dialektismy, a následně na základě studie B. J. Epstein prezentovány strategie pro jejich překlad. V teoretické části je dále představena spisovatelka Karin Lednická a její kniha *Šikmý kostel*, přičemž byly využity mimo jiné informace, které Lednická poskytla v rozhovorech a které se týkají jak důvodu vzniku knihy, tak i třeba jazykových prostředků v ní využitých. Stejně tak byla představena překladatelka Pavlína Černá a její překlad *The Leaning Church*. Zde byly primárně využity informace, které poskytla sama Černá, a to v korespondenčně vedeném osobním rozhovoru s autorkou této práce.

Praktická část práce je založena jednak na poznatcích z rozhovoru, v němž Pavlína Černá problematiku převodu kulturně specifických prvků okomentovala, a jednak z analýzy, v níž byly zkoumány prostředky kulturní specifičnosti v pásmu vypravěče a v pásmu postav, přičemž bylo zjištěno, že pásmo vypravěče obsahuje dvakrát méně příznakových slov než pásmo postav. Komentována jsou poté i konkrétní překladatelská řešení převodu dialektismů, přičemž je provedena kvantifikace, díky které bylo potvrzeno, že překladatelka ve většině případů přistupuje k nahrazení nářečních výrazů slovy neutrálními. V praktická část práce je dále rozebrán převod vlastních jmen, a nakonec jsou okomentovány i paratextové materiály.

Práce téma překladu *Šikmého kostela* spíše otevírá a dává prostor k podrobnějšímu výzkumu i jiných aspektů tohoto překladu, a to například v diplomové práci. Stěžejní součástí této práce, tedy rozhovor s Pavlínou Černou, představuje unikátní zdroj informací, jež mohou být užitečnými podklady právě pro další výzkumy.

6.1 Odpovědi na výzkumné otázky

1. Jaké jazykové prostředky jsou v knize *Šikmý kostel* využity a čím je dílo kulturně specifické?

Na základě analýzy ukázek z pásma vypravěče a pásma postav a vybraných kratších pasáží z knihy bylo zjištěno, že *Šikmý kostel* je obecně psán poměrně jednoduchým, nekomplikovaným stylem, který nicméně využívá bohatou slovní zásobu – text obsahuje i básnické prostředky, nářeční výrazy, archaismy, germanismy i expresiva. Tyto jazykové prostředky jsou samy o sobě kulturně specifické, nejvíce pak samozřejmě výrazy nářeční. Kromě kulturní specifičnosti na rovině lexikální je *Šikmý kostel* specifický i svým tématem, protože pojednává o historii konkrétní oblasti, která je specifická i v rámci výchozí kultury.

2. Jak se kulturní specifičnost projevuje v překladu *The Leaning Church*?

Kulturní specifičnost je v překladu zachována na úrovni tematické a do jisté míry i v rovině lexikální – na základě srovnání ukázek z pásma vypravěče a pásma postav, které jsou protějškem těch z výchozího textu, bylo zjištěno, že jsou využívány totožné jazykové prostředky, nicméně se liší jejich míra.

3. Jaké překladatelské strategie byly při převodu kulturní specifičnosti využity? Dochází u překladu v porovnání s originálem ke snížení míry příznakovosti textu a menšímu výskytu kulturně specifických jazykových prostředků?

I z rozhovoru je patrné, že Pavlína Černá se snažila, aby byl překlad pro čtenáře co nejčitelnější a nejsrozumitelnější. Z toho důvodu se s editorem rozhodli nevyužívat žádné nářečí, aby byl text srozumitelný pro čtenáře odkudkoliv. To znamená, že příznakovost cílového je nižší než v originálu. Překladatelské strategie využívané při překladu nářečí zahrnují zejména nahrazování nářečních prvků neutrálními výrazy, frázemi či idiomy, výrazem ekvivalentním spíše výjimečně. Kulturní specifičnost se nicméně nevytrácí úplně, text například obsahuje výrazy převzaté přímo z originálu a vysvětluje je čtenáři pomocí glosáře. Černá dále nižší příznakovost textu kompenzuje poznámkou překladatele, v níž komentuje problematiku tvorby ženských příjmení v češtině a polštině a problematiku tykání a vykání.

4. Jakou roli hrají v originálu a překladu paratexty?

Paratextové materiály představují jak pro čtenáře originálu, tak i čtenáře překladu doplňující zdroje informací a vytváří jim tak prostor pro vlastní rozšíření znalostí o oblasti Karvinska. Zároveň také slouží ke snazší orientaci v ději knihy a pomáhá čtenáři si jednotlivé scény lépe představit.

7 Summary

The aim of this bachelor thesis was to appoint the cultural specificity of the novel *Šikmý kostel*, to identify which culturally specific expressions are used there and to then determine how was cultural specificity transferred to the English translation of the book, the main focus being on dialectical expressions.

The theoretical part of the thesis presents the issue of translating literary works in general while mainly consulting Nord's studies of the concept of cultural distance which enables assessing the appropriate translation strategies in regard to cultural specificity transfer. Furthermore, culturally bound items were defined, in particular dialects and dialecticisms which was then supplemented B. J. Epstein's study of translation strategies for dialects. Karin Lednická and her book *Šikmý kostel* was then introduced – for this purpose were used mainly information provided by Lednická in different interviews regarding the idea behind creating the book as well as the way in which it is written. Pavlína Černá and her translation of the book, *The Leaning Church*, was then also introduced, mainly using information provided by the translator herself in a personal interview with the author of this thesis.

The practical part of this thesis is based on the data obtained from the interview, in which Pavlína Černá commented on translating the culturally specific items and also from an analysis which consisted of identifying culturally specific expressions in both narrator's and characters' voice. It was concluded that the narrator's voice contains twice less culturally bound items than the characters' voice. Different ways of dialect translation were then commented on and by their quantification it was proved that the translator in most cases substitutes dialectal expressions from the source text by neutral expressions. In this part of the thesis the translation of personal names and paratextual materials is also analyzed.

This thesis however more so introduces the topic of the translation of *Šikmý kostel* and provides a basis for further research of other aspects of the matter, perhaps in a diploma thesis. The fundamental part of the thesis – the interview with Pavlína Černá – represents a unique and valuable source of information for further research.

8 Bibliografie

Primární zdroje:

- LEDNICKÁ, Karin. *Šikmý kostel: románová kronika ztraceného města léta 1894–1921*. 10. revidovaný dotisk 1. vyd. Ostrava-Svinov: Bílá vrána, 2020.
- LEDNICKÁ, Karin. *The Leaning Church: chronicle of a town that vanished: 1894–1921*. 1. vyd. Přeložila Pavlína ČERNÁ. Ostrava-Svinov: Bílá vrána, 2022.

Sekundární zdroje:

- ADAM, Robert (2003). Formy podání řeči. *Slovo a slovesnost*. Praha: Melantrich, roč. 64, č. 2, s. 119–128.
- BALHAR, Jan (2017). *SLEZSKÁ NÁŘEČNÍ SKUPINA*. Online. In: Petr KARLÍK, Marek NEKULA, Jana PLESKALOVÁ, eds. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/SLEZSKÁ%20NÁŘEČNÍ%20SKUPINA>. (poslední přístup: 20. 4. 2025)
- DRAHOŇOVSKÁ, Kamila (2020). *Přátelství posvěcené solí*. Online. In: iLiteratura.cz. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/43657-lednicka-karin-sikmy-kostel>. [cit. 11. 3. 2025].
- EPSTEIN, B. J. (2018). Translating National History for Children: A Case Study of Adventures of Huckleberry Finn. Online. *Ilha do Desterro*. Vol. 71, no. 1, p. 103–116. DOI: 10.5007/2175-8026.2018v71n1p103.
- HLADKÁ, Zdeňka (2017). *DIALEKTISMUS*. Online. In: Petr KARLÍK, Marek NEKULA, Jana PLESKALOVÁ, eds. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/DIALEKTISMUS>. (poslední přístup: 28. 4. 2025)
- KLOFEROVÁ, Stanislava (2017). *DIALEKT*. Online. In: Petr KARLÍK, Marek NEKULA, Jana PLESKALOVÁ, eds. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/DIALEKT>. (poslední přístup: 28. 4. 2025)
- KRČMOVÁ, Marie (2017). *PŘÍZNAKOVOST JAZYKOVÝCH PROSTŘEDKŮ*. Online. In: Petr KARLÍK, Marek NEKULA, Jana PLESKALOVÁ, eds. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/PŘÍZNAKOVOST%20JAZYKOVÝCH%20PROSTŘEDKŮ>. (poslední přístup: 30. 4. 2025)
- LEVÝ, Jiří (2012). *Umění překladu*. 4. upravené vyd. Praha: Nakladatelství Miroslav Pošta – Apostrof.

- MÁZDROVÁ, Kateřina (2021). *Karin Lednická: Pro mě se lidé odtud neztratili*. Online. In: Respekt.cz. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2021/4/pro-me-se-lide-odtud-neztratili?srsId=AfmBOooLBbxgwI9Ucpz9dJgFiZzQICnBLM74Slg2mkndeP49CmMueKQf>. [cit. 16. 3. 2025].
- MRÁZKOVÁ, Kamila (2017). *NÁZEV TEXTU*. Online. In: Petr KARLÍK, Marek NEKULA, Jana PLESKALOVÁ, eds. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/NÁZEV%20TEXTU>. (poslední přístup: 29. 4. 2025)
- MÜLLEROVÁ, Lenka. Paratexty a česká literatura. In: *Česká literatura v intermediální perspektivě*. Praha: Nakladatelství Filip Tomáš – Akropolis, 2010, s. 463–473.
- NORD, Christiane (2005). Making Otherness Accessible Functionality and Skopos in the Translation of New Testament Texts. Online. *Meta: Translators' Journal*. Vol. 50, no. 3, p. 868–880. URI: <http://id.erudit.org/iderudit/011602ar>.
- NORD, Christiane. *Translating as a Purposeful Activity*. 2nd ed. Oxon: Routledge, 2018.
- NOVÁK, Radomil. Osudy pod vrstvami uhelného prachu. *Host*. Brno: Spolek přátel vydávání časopisu Host, roč. 36, č. 8, s. 62.
- PANCÍŘ, Tomáš (2021). *Karin Lednická – Šikmý kostel*. Online. In: Český rozhlas. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/ceske-knihy-ktete-musite-znat-8508847/29>. [cit. 14. 4. 2025].
- PEDERSEN, Jan (2005). *How is Culture Rendered in Subtitles?* Euroconferences.info. Online. Dostupné z: https://www.euroconferences.info/proceedings/2005_Proceedings/2005_Pedersen_Jan.pdf. [cit. 3. 5. 2025].
- PERTEGHELLA, Manuela. Language and Politics on Stage: Strategies for Translating Dialect and Slang with Reference to Shaw's *Pygmalion* and Bond's *Saved*. Online. *Translation Review*. Vol. 64, no. 1, p. 45–53. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/07374836.2002.10523826>.
- ŠIPKOVÁ, Milena (2017). *INTERDIALEKT*. Online. In: Petr KARLÍK, Marek NEKULA, Jana PLESKALOVÁ, eds. CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/INTERDIALEKT>. (poslední přístup 18. 4. 2025)
- VENUTI, Lawrence. *The Translator's Invisibility*. 3rd ed. Oxon: Routledge, 2018.

Slovníky:

- CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS. Cambridge Dictionary. Online. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org>. (poslední přístup 4. 5. 2025)

MERRIAM-WEBSTER. Merriam-Webster Dictionary. Online. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com>. (poslední přístup 7. 5. 2025)

OXFORD UNIVERSITY PRESS. Oxford Learner's Dictionaries. Online. Dostupné z: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>. (poslední přístup 7. 5. 2025)

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ ČSAV. Slovník spisovného jazyka českého. Online. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz>.

9 Přílohy

Příloha 1: Rozhovor s Pavlínou Černou

Rozhovor proběhl v dubnu 2025 a byl veden korespondenčně.

1) Mohla byste uvést pár základních informací o sobě?

Jsem původně z České Lípy, kde jsem chodila na gymnázium a dokončila střední školu. V roce 2013 jsem se přestěhovala do USA, kde jsem pracovala jako au pair, poté vystudovala žurnalistiku na Temple University ve Philadelphii. Původně jsem chtěla studovat překladatelství, ale to nebylo v mezích možností přístupné, takže jsem si řekla, že žurnalistika bude druhou nejlepší volbou. Momentálně pracuji jako senior features editor pro Hearst Magazines, konkrétně tři časopisy: Runner's World, Bicycling a Popular Mechanics.

2) Jak jste se k překladu *Šikmého kostela* dostala? Oslovila Vás sama autorka Karin Lednická?

Autorku jsem oslovila já. Napsala jsem jí e-mail poté, co jsem dočetla první díl *Šikmého kostela*. Postava Barbory mi byla velmi blízká, připomněla mi moji prababičku, se kterou jsem trávila letní prázdniny jako dítě. V té době jsem pracovala v americkém knihkupectví Barnes & Noble a všimla jsem si anglického překladu Gerty od Kateřiny Tučkové. Zajímalo mě, zda Karin také uvažuje o překladu. Chtěla jsem vidět více českých autorů na americkém trhu. Karin mi nabídla přeložit určitý počet stránek z první kapitoly na zkoušku. Překlad se jí líbil, a tak jsme spolu podepsaly smlouvu.

3) Kniha vyšla kromě angličtiny i ve slovenštině; Lednická na svém instagramovém profilu uvedla, že v plánu je i překlad do polštiny. Ten v knižní verzi nicméně doposud nevyšel, máte o něm nějaké informace, případně i o tom, zda jsou v plánu i překlady do dalších jazyků – např. němčiny?

Vím, že překlad do polštiny byl v plánu už když jsem já pracovala na překladu do angličtiny, ale nemám o něm (ani o dalších překladech) žádné informace.

4) Jsou v plánu anglické překlady i dalších dělů *Šikmého kostela*, tedy druhého a třetího, případně knihy *Životice*, kterou Karin Lednická vydala v roce 2022?

O plánu přeložit další díly momentálně nic nevím.

5) Lednická poměrně často interaguje se čtenáři svých knih prostřednictvím různých besed, sociálních sítí i dopisů. Máte informace o tom, jak se čtenářům líbí anglický překlad, zda Vás případně některý z nich kontaktoval apod.?

Mě přímo nekontaktoval nikdo, ale Karin mi napsala, že překlad měl pozitivní ohlas. Překlad vyšel v době, kdy Česká republika předsedala EU, a europoslanci při návštěvě obdrželi kopii *Šikmého kostela*, což bylo milé.

6) Souhlasíte s tvrzením, že čtenářstvo originálu a překladu se konkrétně v případě *Šikmého kostela* moc neliší proto, že i pro Čechy je téma, kterým se kniha zabývá, v podstatě neznámé? Pokud ano, brala jste tuto skutečnost v potaz při překládání knihy, resp. byla pro Vás v nějakých směrech užitečná?

Podobná neštěstí se děla všude, kde se těžilo – kde já žiju v Pensylvánii, a v nedaleké Západní Virginii, se vždy těžilo, takže toto téma není neznámé ani třeba tady. Ale pro mě je *Šikmý kostel* také o lidském neštěstí, kterému rozumí lidé všude na světě. Je o silných ženských postavách – zvláště v dobách, kdy ženy vedly domácnost a peníze vydělávali muži – a mezilidských vztazích. Samozřejmě pro Čechy má pak kniha hlubší význam, jelikož jde o dějiny naší země (stejně tak se mohou cítit Němci a Poláci, ale to už uhýbám od tématu), ale díky tomu, jak Karin vykreslila hlavní postavy, se příběh *Šikmého kostela* dotkne kohokoliv, kdo ho čte, kdekoliv na světě.

7) Překládala jste do jazyka, který není Váš mateřský, je to u takto kulturně specifického díla výhoda nebo spíše nevýhoda? Jaké pro Vás bylo překládat text, který obsahuje četné nářeční výrazy z dialektu *po naszymu*? Máte například nějakou osobní vazbu na tamní region nebo cokoliv, co by Vaši práci v tomto směru ulehčilo? Odkud jste případně podklady k překladu dialektismů, přísloví apod. čerpala?

Mateřský jazyk mi v tomto případě byl výhodou (aspoň v to doufám). Moje prababička používala slova, která se běžně neslyší, a ač to nebyl přímo dialekt jako v knize, i tím mi byl *Šikmý kostel* blízký. S Karin jsme si často vyměňovaly e-maily během překladu o přesném významu některých výrazů. Vždy mi byla nápomocná. Rozhodly jsme se nechat dobové výrazy v knize psané kurzívou, a to tak, aby si jejich význam čtenář dokázal vydedukovat z věty. Při překladu jsem byla v kontaktu s několika experty v

britských muzeích, kteří mi pomáhali s hornickou terminologií. Četla jsem několik knih na podobné téma, jako například *Germinal* od Émila Zoly, abych si rozšířila slovníček. Měla jsem také britského editora. Gary Frost byl skvělý a velmi nápomocný.

8) Oproti originálu je součástí překladu navíc i glosář prezentující právě zmíněné dialektismy a další termíny, což čtenáři umožňuje snazší orientaci v textu. Jakým způsobem jste ho sestavovala? (K tomuto dotazu se pojí i následující otázka)

Ještě než jsem začala pracovat na překladu, četla jsem v angličtině knížku, která v textu měla punjabi slova, a kolikrát jsem si říkala, že bych chtěla mít slovníček, abych se ujistila, že text správně chápu. Z vlastní zkušenosti jsem věděla, že glosář by napomohl zvědavým čtenářům, zvláště proto, že anglicky mluvící čtenář si slova neodvodí z textu tak lehce jako český čtenář, kterému jsou slova často bližší už jen jejich zněním.

9) Některé nářeční a kulturně specifické výrazy jsou v originálu uvedeny v kurzívě – pravděpodobně ty nejpríznačnější. V překladu je tomu také tak, rozdělení víceméně koresponduje s originálem, termíny uvedené v kurzívě jsou v textu ponechány, poté v glosáři přeloženy do angličtiny a někdy i dovysvětleny. Nicméně se zde vyskytují i výjimky, například u slova *opunčáři*, které v originálu v kurzívě není, v překladu nicméně ano, ale není uvedeno v glosáři (nejspíše proto, že počítáte, že čtenář význam vydedukuje z kontextu). Jaký jste si tedy v dialektismech udělala systém, pokud vůbec nějaký, resp. zda jste si pojmy například dělila do různých kategorií (např. rozdělení na ty, které ponecháte v kurzívě v originálním znění a poté v glosáři uvedete jejich překlad, dále takové, které přeložíte a takové, které úplně vypustíte)? Konzultovala jste to s autorkou, měla k tomu sama nějaké požadavky, připomínky nebo Vám nechala „volnou ruku“?

Jak jste zmínila, překlad se v tomto směru víceméně řídil originálem. Pokud si dobře pamatuji, v některých případech, kde šlo o slova, která nebyla součástí místního dialektu, ale možná jen se vázala k hornictví nebo té době, v originále nijak vyznačená nebyla, ale v překladu jsme je přidali, buď proto, že se výraz nedal jednoslovně přeložit bez toho, aniž bych pozměnila jeho význam nebo proto, že jsem se opět snažila anglickému čtenáři podat pomocnou ruku.

10) V originálu je často nejen přímá řeč stylizovaná do nespisovné mluvy s nářečními prvky, které jsou na rozdíl od výrazů zmíněných v předchozí otázce zakomponovány do textu bez jakéhokoliv typografického značení – nejspíše i proto, že těmto pasážím porozumí i čtenář, který tamním dialektem nemluví. Anglický překlad toto nicméně z mého pohledu nereflektuje a až na pár výjimek (třeba výraz *missus*, který slovník Merriam-Webster řadí mezi výraz používaný zejména na jihu USA) využívá slova stylově nezabarvená. Převod nářečí je však poměrně komplikovaná záležitost, protože vždy referuje ke konkrétní skupině lidí žijící na určitém území, tzn. je do jisté míry jejich identitou a nelze jej tedy přičítat jiné komunitě. Bylo nicméně ve hře i přesto angličtinu v *The Leaning Church* do nějakého nářečí stylizovat (např. právě do Southern American English)?

Jelikož jsme mysleli na anglicky mluvící čtenáře po celém světě, nedalo se nářečí zachytit tak, aby se absolutně podobalo originálu. Překlad je stylizovaný do britské angličtiny, která nám zněla nejlépe a více dobově. Také jsme ale chtěli, aby si knihu mohl přečíst i čtenář v Americe nebo v jiných zemích, takže slova jako “nappy” místo “diaper” byla jednoduchou volbou, kterou pochopí čtenář kdekoliv, ale nechtěli jsme zacházet do fáze, kdy by text byl srozumitelný jen čtenářům v určitém kraji. S Garym jsme spoustu výrazů dlouhodobě probírali, mluvili o různých možnostech, dávali přitom pozor na anachronismy. Výraz “missus” v britské angličtině je i například oslovením ženy, jejíž jméno neznáme, proto se nám do překladu hodil.

11) Liší se podle Vás v případě *Šikmého kostela* míra nářečních prvků v závislosti na postavách, resp. zda je v promluvách některých postav více dialektismů než u jiných?

Něco z toho závisí na postavách, něco i na generacích. Julka například mluví jinak než Barbora, ale do jisté míry mluví jinak už i třeba Barka. Tohle by ale asi byla lepší otázka pro autorku.

12) Poměrně důležitým prvkem jsou v knize vlastní jména, příjmení a názvy, protože pomáhají dotvářet obrázek, který se Karin Lednická snaží čtenáři předat, a to sice, že celý region Karvinska je velmi provázán s Polskem a naopak. Patrné to je například v použití neologismu *Karwiná*, kdy autorka sloučila český a polský název obce (*Karwina* a *Karviná*), a ve skutečnosti, že v originálu se vyskytují jména jak česká, tak i polská. V překladu jsou některá jména pozměněna, např. *Barka* je

v anglické verzi *Basia*, některá však zůstávají stejná jako v originálu. Jak jste k otázce překladu vlastních jmen celkově přistupovala a proč jste se některá z nich rozhodla přeložit a některá ponechat, i když třeba mají dostupnou zaužívanou anglickou podobu?

Karin chtěla, aby jména v anglickém překladu korespondovala se jmény v připravovaném polském překladu, a vlastně jsou ta jména tak, jak by se postavám nejpravděpodobněji říkalo. Pokud si dobře vzpomínám, jména v originále byla počestěná, aby se dala lépe skloňovat, ale Barce by doma pravděpodobněji v té době říkali Basia (Baša).

13) Součástí překladu jsou i poznámky překladatele, v nichž hovoříte o problematice vykání a tykání a českých koncovkách u ženských příjmení. Považujete tuto poznámku překladatele za dostačující, resp. neplánovala jste ji ještě nějak rozšířit, např. uvést více informací o dialektu *po naszymu* (případně proč ano/ne)?

Ono nejen vykání a tykání, ale zvláště takovéto dobové zdvořilé vykání rodičům si říkalo o širší vysvětlení. Moje babička ještě vykala mojí prababičce a já už ne, takže tohle i v češtině už není něco, s čím budoucí generace budou mít zkušenost. V angličtině, když se snažím vysvětlit vykání, často se obracím na španělštinu, kterou se spoustu anglicky mluvících rodilých mluvčích učilo ve škole, proto tomu pak rozumějí. Nechtěla jsem ale čtenáře zahltit informacemi, takže jsou vysvětlivky jen krátké.

Po naszymu není více vysvětlené proto, že anglicky mluvícímu čtenáři tolik nezáleží na rozdílech v cizích řečích, proto jsme se rozhodli, že jen uvést, že některá slova jsou v dialektu na začátku slovníčku, postačí.

14) Mohla byste přiblížit proces grafické stránky překladu, tedy řešení obálky a mapek? U překladů obecně totiž mnohdy dochází k úpravě vnější podoby knih, obálka je často oproti originálu pozměněná nebo dokonce úplně jiná, což u *The Leaning Church* neplatí. Zůstala grafika stejná například proto, že je funkční i pro zahraniční čtenáře, kterým stejně jako čtenářům originálu poskytuje doplňující informace (např. dobovou fotografii dnes již neexistujícího kostela, symbolickou zelenou barvu, mapky přibližující místa, kde se děj odehrává apod.)?

Já jsem se starala pouze o překlad, o grafiku se staral někdo jiný. V případě *Šikmého kostela* překlad vyšel v nakladatelství Bílá vrána stejně jako originál, takže předpokládám, že tým, který sestavoval originál, se postaral i o obálku překladu.

15) Anglický název a podtitul knihy je téměř přesným ekvivalentem toho českého, avšak jsou zde patrné drobné rozdíly, zejména změna větné struktury – nahrazení přídavného jména *ztraceného* vedlejší větou *that vanished*. Podtitul by se nicméně dal přeložit třeba jako *chronicle of a lost town*, což by odpovídalo větné struktuře v češtině. Co Vás ke změnám vedlo a jaká byla obecně při překladu titulu knihy Vaše strategie?

Ať jde o obálku či text jako takový, nesnažila jsem se o překlad doslovný nebo přesný, jako spíš takový, který nejlépe zněl, ale zachoval podstatu sdělení. Tohle už je třeba asi i o osobní preferenci nebo chápání jazyka, ale “lost town” zní spíše jako město, které by se dalo najít, jeho lokace je spíše jen neznámá, kdežto “town that vanished” je město, které zmizelo a dále už neexistuje.

16) Změnila se podle Vás v případě překladu *The Leaning Church* míra explicitnosti oproti originálu?

Troufám si tvrdit, že při překladu—zvlášť pokud se děj knihy odehrává v dané zemi—se vždy něco málo z originálu ztratí, ať už proto, že by tomu čtenář v jiné zemi nerozuměl významově nebo jde o něco velmi typického pro tu oblast. To ale neznamená, že tím je překlad horší nebo čtenáře o něco ochudil. Dobrý překlad se tyto lokální výrazy pokusí nahradit tak, aby čtenář měl ten samý zážitek v cizím jazyce jako má čtenář originálu, ač se některé výrazy nebo i věty musí opsat zcela jiným způsobem. Snad se nám podařilo to samé zachovat při překladu *Šikmého kostela*.

Příloha 2: Fotografie Pavlína Černé³¹

³¹ Dostupné z: <https://pavlinacerna.wordpress.com>

Příloha 3: Tabulka s příklady překladatelských řešení z VT a CT

Vysvětlivky:

Nářečí/hornická mluva

Fráze/idiomy/přirovnání

Příznakové výrazy (zastaralé/expresivní)

Germanismy

Neutrální výrazy jakožto protějšky příznakových slov

X – nenalezeno

Pozn.: U barevně označených zkratk ve třetím a šestém sloupci neplatí výše uvedené vysvětlivky, barevně označeny jsou za účelem odlišení toho, ke kterému slovu/spojení z daného příkladu referují.

VT	str.	Slovník	CT	str.	Slovník
Čert aby to spral!	13	–	Curse it all!	14	–
Nesu ti medicínu.	18	Dle SSJČ zastaralé, lidové	I have some medicine for you.	19	Dle CAM neutrální
Vyper nám s Karlem galaty.	18	Dle SSJČ nářeční	Wash our shirts and trousers.	20	Dle CAM neutrální
Není zrobene lauter nic.	24	SSJČ – pouze zrobený, nářeční	Lauter nichts is done.	26	Dle CAM neutrální
Všech deset si může její budoucí chlop oblíznout!	25	Dle SSJČ nářeční, z polštiny	She deserves a chlop who will worship the ground she walks on.	28	–
Jaký šel, takovou potkal.	16	–	Birds of a feather.	18	–
Co se má holka kde smykat?	25	X	What business does the girl have disappearing like this?	28	Dle CAM neutrální
Přesně jak si to Barbora včera uvzala.	27	Dle SSJČ nářeční	Just as Barbara had envisioned it	30	Dle CAM neutrální
A když náhodou neprijde jako žok, akorát se hádáme.	28	–	And whenever he's not drunk as a fish	32	–
Hlupaňo, však mi to vracíš tím, že se ti můžu svěřit s trápením.	29	X	Don't be silly. You're thanking me enough by letting me share my troubles.	32	–
A dej mi tu kuru.	29	Dle SSJČ nářeční	Give me that bird.	33	Dle CAM neutrální
Ale Karel je ještě syneček!	31	SSJČ jako nářeční	But Karol is just a boy!	35	Dle CAM neutrální

		neuvádí, přesto považují za dialektismus			
Zatím je to pořád vyklepaný synek . A matka přece pozná, když je její děcko na huntě .	32	SSJČ jako nářeční neuvádí, přesto považují za dialektismus Dle SSJČ germanismus	But for now, he's still just a boy . And a mother knows when her child is being pushed beyond his strength .	35	Dle CAM neutrální
Je divný pavouk .	33	–	He's a cold fish .	36	–
Pojď si pro baňok a jdeme!	33	X	Come and get your flask and let's go.	36	Dle CAM neutrální
Zamává svým dvěma chlopům .	33	Dle SSJČ nářeční, z polštiny	She waves her two men off.	37	Dle CAM neutrální
Svět je malý, paninko , tak se tolik nedivte.	73	Dle SSJČ expresivní	It's a small world, missus , don't be so surprised.	81	Dle CAM, MW, OXF nespisovné, zastaralé
Barbora s Františkou trochu pošibovaly s nábytkem.	75	SSJČ – pouze <i>šibovat</i> , germanismus	Barbara and Franciszka have shifted the furniture a little.	83	Dle CAM neutrální
Fanyňka se stará o děvušky a o domácnost.	76	Dle SSJČ nářeční	Frania takes care of the girls and the housework.	83	Dle CAM neutrální
Po obědě si můžeme zajít na špacírek a všechno si říct.	76	SSJČ – pouze <i>špacír</i> , <i>špacírka</i> , germanismus	After lunch, we can go for a walk and catch up with each other.	84	Dle CAM neutrální
Ještě že Barka zůstala stejná.	76	–	Thank Heavens Basia is still the same.	84	Dle CAM idiom
Žofinka roste jako z vody .	76	–	Zosia's growing like a weed .	84	–
Nepovažovali by je za poběhlíce ?	79	Dle SSJČ není expresivní	Wouldn't they think they were a pair of hussies ?	87	Dle CAM zastaralé, vulgární
Nezačali by vyvádět jako puštění z řetězu ?	79	–	Wouldn't they be like a pair of red rags to a room full of bulls ?	87	–
Čert aby ji spral , kurvu!	81	Dle SSJČ vulgární	To hell with the whore!	89	Dle CAM vulgární
Ať si táhne , ludra .	81	Dle SSJČ expresivní	She can go wherever she wants ,	90	Dle CAM vulgární

			the whore!		
Robky, kaj ste se tu vzaly?	84	Robky a kaj dle SSJČ nářeční, <i>ste</i> nenalezeno	Where did you come from, <i>robky</i> ?	92	Dle CAM neutrální
Na takové zbytečné <i>ciráty</i> ovšem nikdo neměl čas ani pomyšlení.	97	Dle SSJČ germanismus	But no one had the time or mind <i>to fuss over</i> him.	106	Dle CAM neutrální frázové sloveso
On musí chodit <i>do roboty</i> a domácnost <i>flikují</i> děcka.	102	<i>Robota</i> dle SSJČ nářeční, <i>flikovat</i> dle SSJČ germanismus	He had to go <i>to work</i> , while the household was <i>run by children</i> .	112	Dle CAM neutrální
Tuž zkaj?	155	X	So where then?	170	Jednotlivá slova dle CAM neutrální
Považte – <i>v abštajku</i> !	161	X	Imagine that – <i>in an abštajk</i> !	177	–
Dojdu do <i>šopy</i> pro <i>vercajk</i> .	175	Dle SSJČ nářeční Dle SSJČ germanismus	I'll get my <i>tools</i> from the <i>shed</i> .	192	Dle CAM neutrální
Co se to tu <i>robí</i> ?	175	Dle SSJČ nářeční	What's <i>going on</i> here?	192	Dle CAM neutrální
Co se tak <i>hlupě</i> ptáš?	175	X	What sort of <i>stupid</i> question is that?	193	Jako adjektivum dle CAM neutrální
<i>Lužko</i> se jim <i>šprajclo</i> .	175	Dle SSJČ <i>šprajcovat se</i> : germanismus, <i>lužko</i> nenalezeno	The <i>bed's got stuck</i> .	193	Dle CAM neutrální Dle OXF idiom
Už pro něho <i>idu</i> .	175	X	I'm just <i>going</i> for them.	193	Dle CAM neutrální
<i>Jezuskote</i> ! Co se tu s tím tak <i>babráte</i> ?	178	Dle SSJČ germanismus Dle SSJČ expresivní	<i>For God's sake</i> , what's all this <i>dallying</i> ?	195	Dle OXF je <i>for God's sake</i> idiom. Dle CAM je <i>dallying</i> zastaralé.
Nalijí si dospělí ještě jednou <i>po kélišku</i> .	210	X	The adults have <i>another glass po kélišku</i> .	231	–
Pomocní dělníci vysypali <i>ograbčorám</i>	223	X	The labourers dumped out for <i>the</i>	243	X

k vytrídění.			tip girls to sort.		
U ní už číhají ti nejubožejší z ubohých, kterým nikdo neřekne jinak než opunčáři.	223	X	There, the poorest of the poor, known by everyone as opunčáři, lurk.	243	–
Nebo ti dá špangle.	254	Dle SSJČ germanismus	Or strappado you.	277	Dle MW neutrální
Však jsem ti už říkal, že o provozu šachty neměl ánung.	254	X	I told you that he had no idea how the mine operates.	277	Dle CAM nespisovná fráze
Je to zgruntu dobrý člověk.	192	Dle SSJČ germanismus	He's a good lad.	211	Dle OXF zastaralé, nespisovné
S profesním zaujetím utkví na chvíli u jeho umouněné hučky.	155	Dle SSJČ expresivní	She lingers for a moment on his grubby hat.	170	Dle CAM neutrální
Co se najednou tak ščuříš? Ještě před chvílí jsi tady metala blesky, a najednou se usmíváš jak měsíček na hnoju.	162	Pouze přiščuřit – dle SSČJ nářeční, expresivní	What're you cackling at suddenly? A moment ago, you were breathing fire, and now you're laughing like a horse.	177	Dle CAM, OXF neutrální
Tvoje holky se oproti nim mají jako prasata v žitě.	66	–	Compared to them, your girls live like pigs in clover.	72	–
Nádobí do mycáku odnesl.	133	X	Put his plate in the tub.	146	Dle CAM neutrální
Když něco potřebuješ, tak se umíš ozvat, ty gizde!	132		When you need something, you know how to ask, you little gizard!	145	
Jarmila byla rázná a jemu se to líbilo.	117	–	Jarmila had fire in her belly and he liked that.	128	Dle CAM idiom
Máš recht, holka.	168	Dle SSJČ germanismus	You're right, girl.	185	Dle CAM neutrální
Však ty jsi s Julkou taky udělal ternó, ne?	306	–	Well, you struck gold with Julka, eh?	335	–
Ludwik si v předsíni obuje pracovní bagany a z rohu sebere železnou tyč.	373	Nalezeno pouze baganče – dle SSJČ expresivní označení pro botu obecně	Ludwik puts on his work boots in the hallway and from the corner, he picks up an iron bar.	408	Dle CAM neutrální (jednotlivá slova)

Příloha 4: Glosář³²

Glossary	
Where the language is not specified, the expressions below are from the Silesian dialect known as 'po naszymu'.	
• ajfr (Czech) / Eifer (German)	zestful work attitude
• bojówka (Polish)	combat group
• Buchhandlung	
und Buchdruckerei (German)	bookstore and printing works
• bunk	morose
• chlop	man, lad
• cimprlich (German)	over delicate, prissy person
• cyp	inexperienced mining apprentice
• czechosłowackie	Czechoslovak(ian), (adj.)
• czeskie	Czech, (adj.)
• do frasa!	damn it!
• do pěruna!	God damn it!
• dura	morose woman
• đura	a hole, i.e., a coal mine/pit
• Erlaubnis (German)	occupation
• fištrón	wit

433

• ganz egal (German)	no matter
• Gasthaus des Adolf Kraus and Zahntechnischen Atelier (German)	Adolf Kraus' Inn and Dental Technical Clinic
• gizz	brat
• gupota / gupoty	nonsense, rubbish, stupidity
• handerka	piece of cloth
• harena	pub (typically frequented by miners)
• hlupa	foolish
• hlupaň	halfwit
• Kinderstube (German)	good manners
• kišňa	cupboard
• kolonka	diminutive term for a mining settlement or 'colony'
• krýgl	half-litre (or pint) beer mug, typically with a handle
• kvelb	inn
• kvit	strong alcoholic drink, hard liquor, spirits
• lauter nichts (German)	absolutely nothing
• maluch	small child
• melta	cereal coffee
• miarky	measuring glass to measure powdered goods
• ogurky	pickled gherkins
• ojczyzna (Polish)	homeland
• Ostrawica jest	
Polski granica (Polish)	the Ostravice is the Polish border
• Ordnung (German)	order
• ożrunga	drunkard
• pazgrivec	nasty, deplorable person
• po kelišku	take a shot of liquor

434

• po naszymu	name of the local Silesian dialect the characters in the book speak, literally: 'in our own way'
• popularky	cigarettes, derived from the brand name 'Popular'
• rabiját	rowdy, aggressive person
• robky/roba	women/woman
• Schätzchen (German)	darling
• śmieszna wymowa	ridiculous way of speaking
• šnaps	schnapps/strong alcoholic drink
• špacerka	walking stick
• sprduňk	insult, rebuke
• Stodolní Street (Czech)	'Barn' Street, this and neighbouring streets were notorious for prostitution
• torba	knapsack
• tringelt(y)	tip(s)
• U Zlámané kryky (Czech)	literally 'At the broken staff'. Notorious Ostrava pub.
• zdruw	informal greeting
• zu grunt (German)	go to ruin
• žurek	traditional Polish soup from fermented cereals

Translation of the song from page 311:

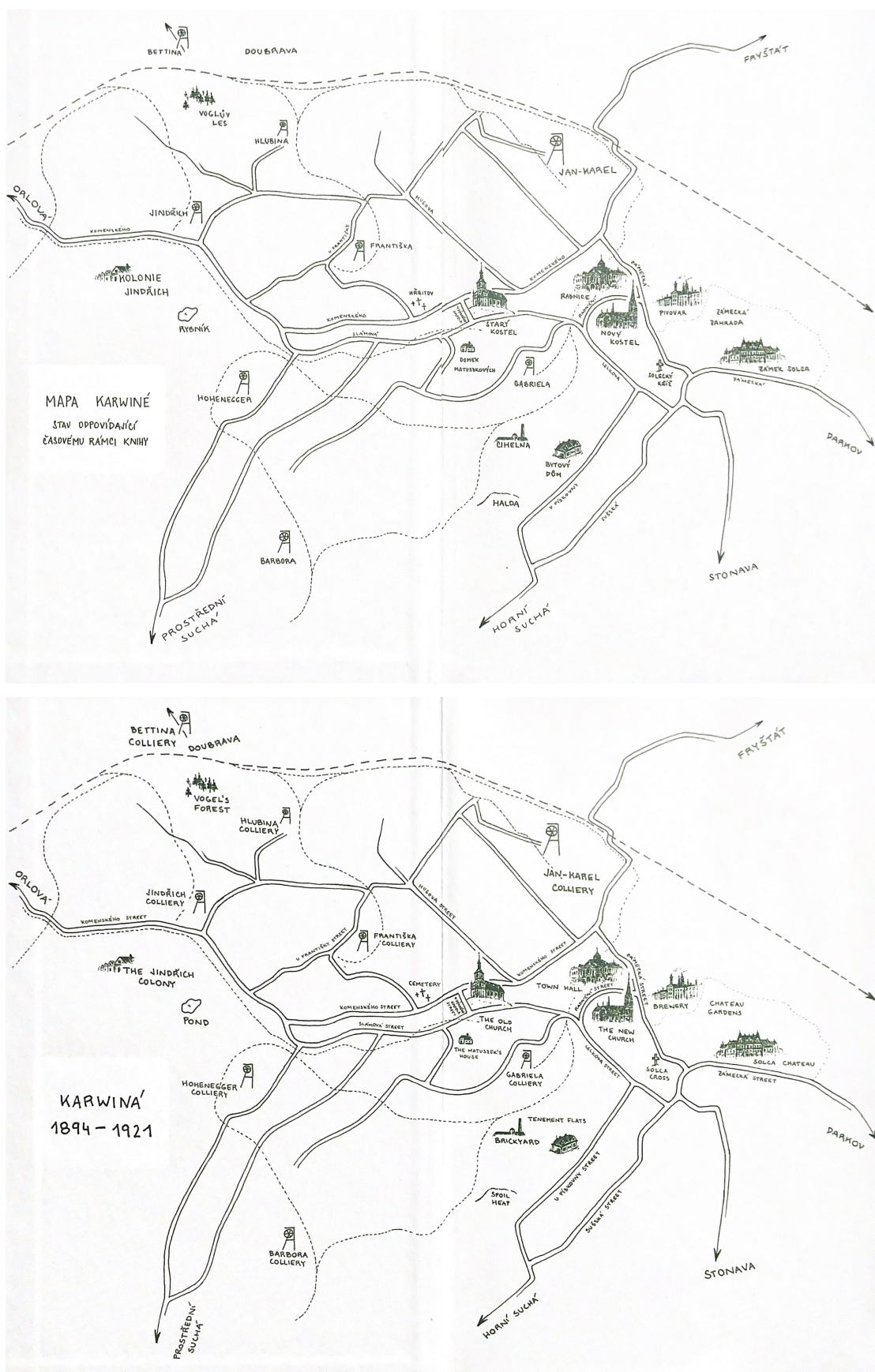
*A little fly sits on the wall,
on the wall, on the wall,
sits and sleeps.*

*Sits and snoozes,
the tiny rascal.
The little fly sits on the wall
sits and sleeps.*

435

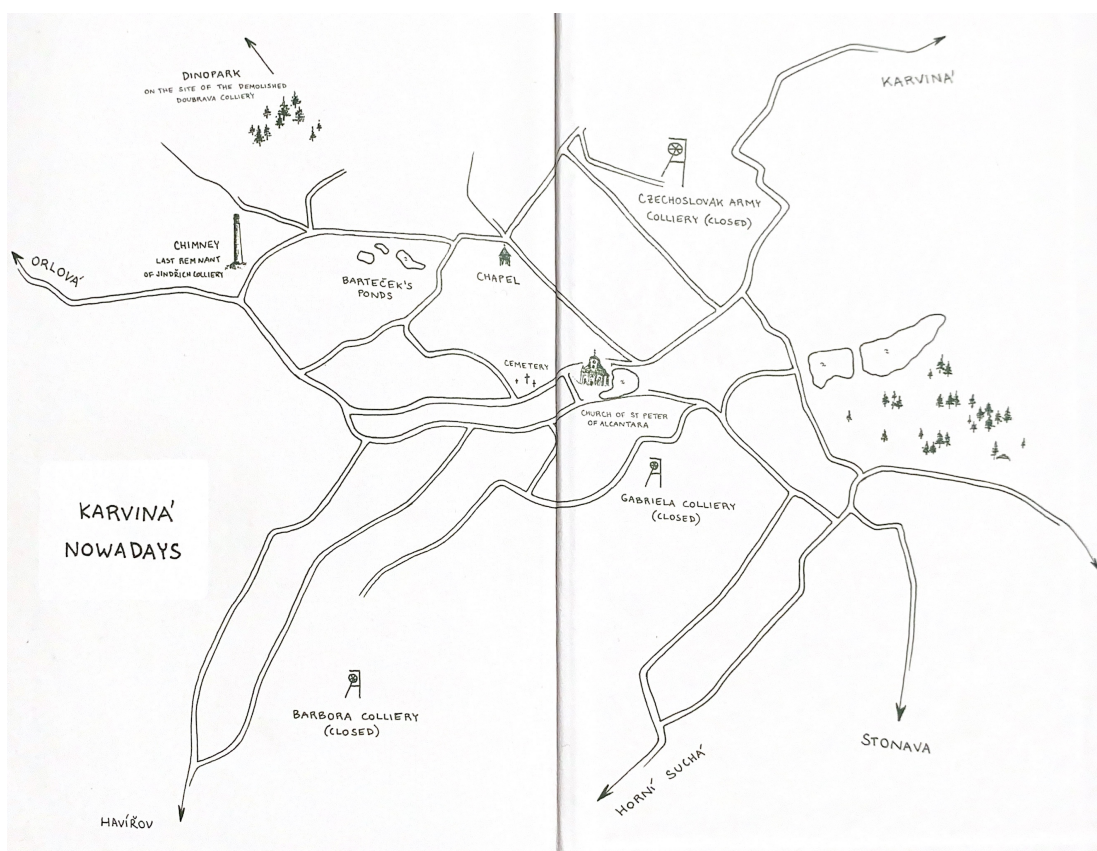
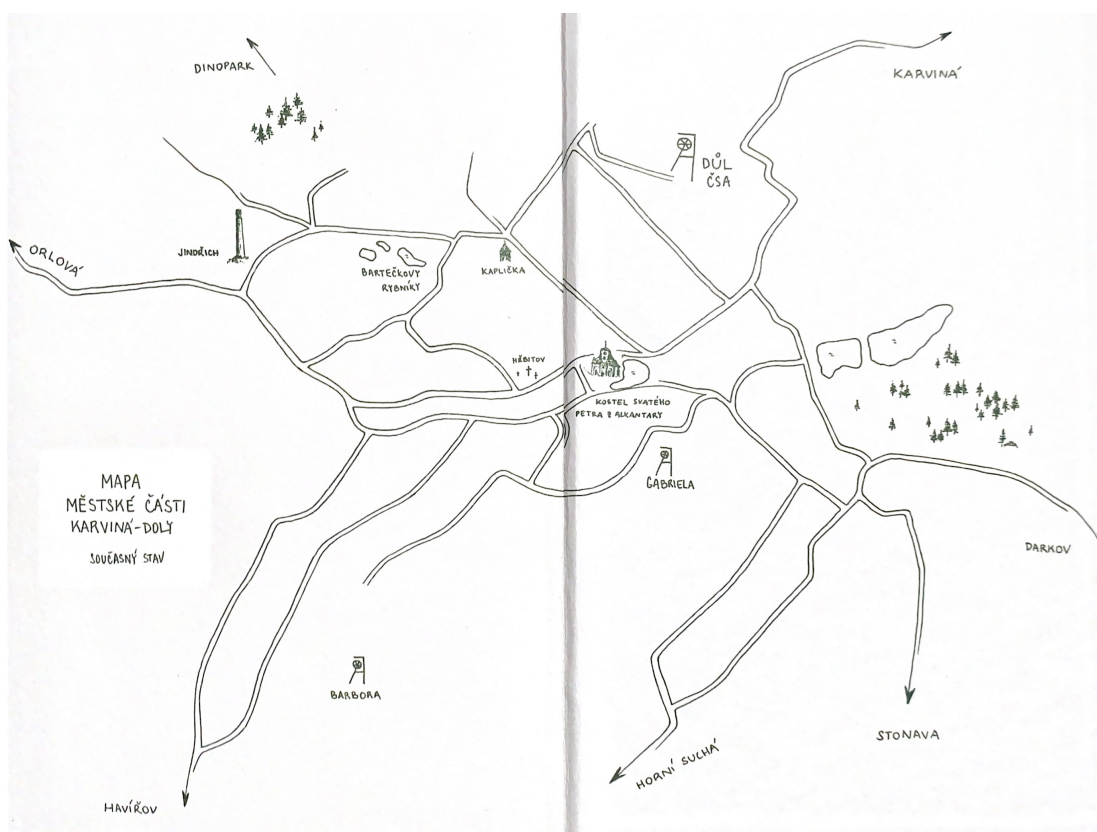
³² Vlastní sken z knihy *The Leaning Church* (2022), s. 433–435.

Příloha 5: Mapa 1 (VT a CT)³³

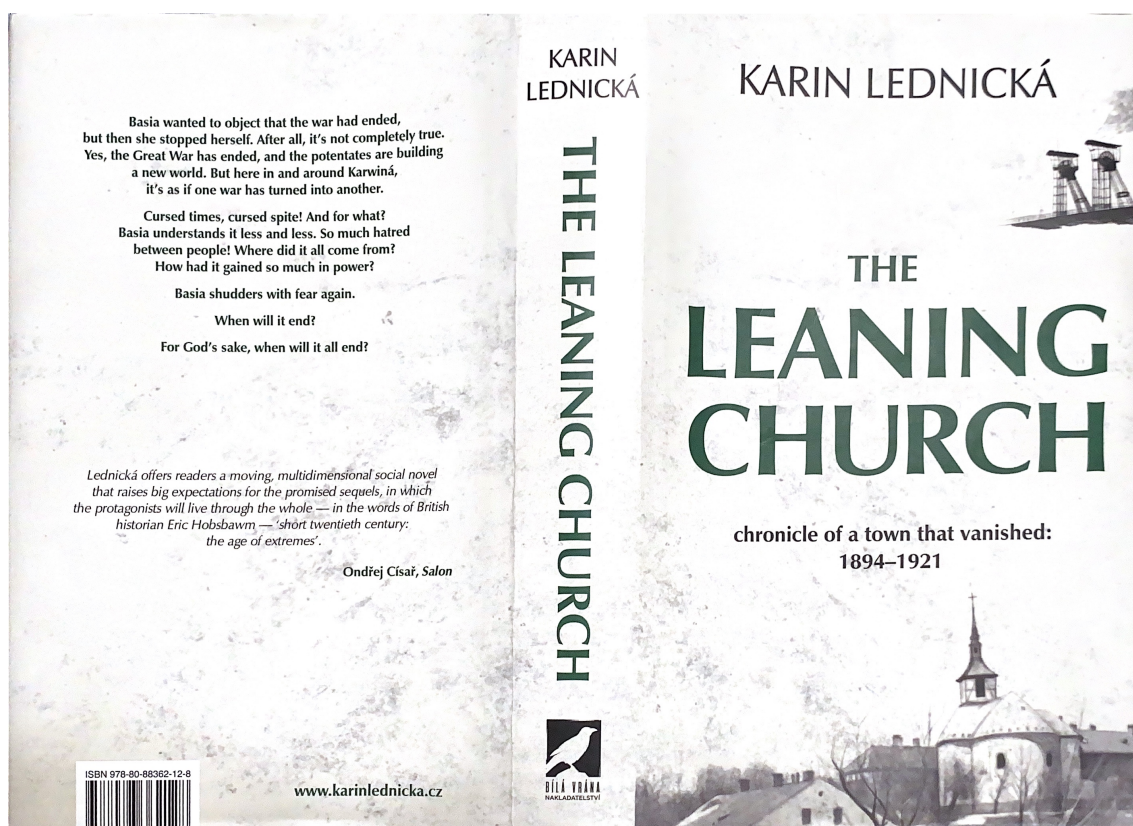
³³ Ilustrace: Tereza Rossi. Vlastní sken předsádek knih *Šikmý kostel* (2022) a *The Leaning Church* (2022).

Příloha 6: Mapa 2 (VT a CT)³⁴

³⁴ Ilustrace: Tereza Rossi. Vlastní sken předsádek knih *Šikmý kostel* (2022) a *The Leaning Church* (2022).

Příloha 7: Obálky knih³⁵

³⁵ Grafický koncept obálek: David Pěch. Ilustrace obálek: Kateřina Coufalová. Vlastní sken obálek knih *Šikmý kostel* (2022) a *The Leaning Church* (2022).

Autor: Ludmila Bílá
Vedoucí práce: Mgr. Jitka Zehnalová, Dr.
Katedra: Katedra anglistiky a amerikanistiky
Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad
Název česky: Analýza anglického překladu knihy *Šikmý kostel* Karin Lednické
Název anglicky: Analysis of the English Translation of Karin Lednická's Novel *Šikmý kostel*
Počet slov: 10 000
Počet znaků: 65 981
Počet příloh: 7

Anotace:

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu anglického překladu knihy *Šikmý kostel* od Karin Lednické s názvem *The Leaning Church*. Cílem této práce je určit kulturně specifické prostředky v českém originálu se zaměřením na nářeční prvky a analyzovat jejich převod v anglickém překladu od Pavlína Černé. Teoretická část práce představuje problematiku kulturní specifičnosti a jejího převodu a dále problematiku překladu nářečních prvků. V této části práce je také představena kniha *Šikmý kostel*. V praktické části je poté představen překlad *The Leaning Church* a následně je provedena analýza, jež zkoumá mimo jiné převod nářečních prvků. K výzkumu významně přispěla i samotná překladatelka Pavlína Černá, která okomentovala vybraná překladatelská řešení a poskytla řadu dalších informací v osobním rozhovoru s autorkou práce.

Klíčová slova: překlad, kulturně specifický prvek, nářečí, dialektismus, paratext, srovnávací analýza, Karin Lednická, *Šikmý kostel*, Pavlína Černá, *The Leaning Church*, rozhovor

Annotation:

This bachelor thesis analyses the English translation of Karin Lednická's novel *Šikmý kostel*. The aim of the thesis is to identify culturally specific items in the Czech original while focusing particularly on dialectal expressions and to analyze their transfer into the English translation by Pavlína Černá. The theoretical part of the thesis presents the matter of cultural specificity and its transfers and also the matter of translating dialects. In this part of the thesis the novel *Šikmý kostel* is presented as well. The practical part consists of presenting the novel's English translation *The Leaning Church* and of analyzing how the dialecticisms were translated. Pavlína Černá, the translator of the book, contributed to the thesis herself by commenting on selected translation strategies and providing further information in a personal interview with the author of the thesis.

Keywords: translation, culturally specific item, dialect, dialecticism, paratext, comparative analysis, Karin Lednická, *Šikmý kostel*, Pavlína Černá, *The Leaning Church*, interview